

STICHTING EDS PENSIOENFONDS

Jaarverslag 2013

12 juni 2014

PENSIOENBEHEERDER

Stichting EDS Pensioenfonds
Orteliuslaan 1000
3528 BD Utrecht
Postbus 2553
3500 GN Utrecht

ACS HR Solutions
Rivium Quadrant 211
2909 LC Capelle aan den IJssel
Postbus 571
2900 AN Capelle aan den IJssel

INHOUD

Karakteristieken van het pensioenfonds	3
Profiel.....	3
Organisatie.....	3
Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	8
Verslag van het verantwoordingsorgaan.....	9
Bevindingen en conclusies	9
Reactie van het bestuur	10
Bestuursverslag	11
Hoofdpijnen	11
Goed pensioenfondsbestuur	14
Pensioenparagraaf	18
Beleggingenparagraaf	23
Financiële paragraaf	30
Actuariële paragraaf	32
Risicoparagraaf	34
Toekomstparagraaf	38
Jaarrekening 2013	41
Balans.....	42
Staat van baten en lasten	43
Kasstroomoverzicht.....	44
Toelichting behorende tot de jaarrekening	45
Toelichting financiële instrumenten	60
Overige gegevens.....	75
Resultaatbestemming.....	75
Financiële overeenkomst met verbonden ondernemingen.....	75
Actuariële verklaring	76
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	77

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Profiel

Stichting EDS Pensioenfonds (EPF), statutair gevestigd te Utrecht is opgericht op 12 oktober 2000. Op 12 april 2012 heeft het bestuur de statuten gewijzigd (zie ook Bestuursverslag – Belangrijke bestuursbesluiten). De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30168525. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en was in 2013 aangesloten bij koepelorganisatie de Pensioenfederatie.

Het fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenreglementen, zoals deze gelden voor de aangesloten onderneming. Hiertoe wordt voor de werkgever en 2.605 deelnemers en gewezen deelnemers/slapers EUR 328 miljoen vermogen belegd per 31 december 2013.

De volgende regelingen worden uitgevoerd:

- Pensioenregeling I per 1 januari 2001, voor het laatst gewijzigd per 12 april 2012 voor deelnemers geboren voor 1-1-1950.
- Pensioenregeling II per 1 januari 2006, voor het laatst gewijzigd per 12 april 2012 voor deelnemers met een toetredingsdatum na 1-1-2006 of geboren op of na 1-1-1950.

Met ingang van 1 januari 2014 vindt er geen actieve opbouw meer plaats als gevolg van de nieuwe pensioenafpraak tussen werkgever en OR (zie ook Bestuursverslag – Belangrijke bestuursbesluiten).

Organisatie

Bestuur

Het EPF wordt bestuurd door een bestuur bestaande uit 6 leden. Het bestuur benoemt nieuwe bestuursleden. Er worden 3 bestuursleden benoemd op voordracht van de werkgever. De overige bestuurders worden benoemd op voordracht van de deelnemersraad in overleg met de ondernemingsraad van Hewlett-Packard Nederland BV, mede rekening houdend met de belangen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Een bestuurder kan niet tevens lid zijn van de deelnemersraad.

De bestuurssamenstelling op 31 december 2013 was als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Aftredend
M. Lasonder	Voorzitter	Werkgever	1-5-2013	1-1-2017
R.W.M. Smits	Vice voorzitter	Werknemers	1-9-2005	1-1-2017
R. Korevaar	Secretaris	Werknemers	1-1-2001	1-1-2019
Vacature		Werkgever		1-1-2019
O. van 't Hof	Lid	Werkgever	1-9-2011	1-1-2015
G.J.W. van der Geld	Lid	Werknemers	1-10-2010	1-1-2015

Per 1-5-2013 is de heer M. Lasonder toegetreden tot het bestuur en tot voorzitter benoemd als opvolger van de heer D.P. Markenstein.

De heer Voermans is per 1-7-2013 teruggetreden als bestuurslid in verband met zijn vertrek als werknemer bij Hewlett-Packard. Per 13 februari 2014 is mevrouw A. Mentink benoemd als bestuurslid namens de werkgever.

Het bestuur van het fonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan diverse uitvoeringsorganisaties. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer, pensioenadministratie en bestuursondersteuning. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Mevrouw A.G. de Kruijf assisteert het bestuur in de dagelijkse werkzaamheden.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan is op 1-1-2008 ingesteld en was op 31 december 2013 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Namens
M. Spijkers		Werkgever
P.L.G. Frequin	Secretaris	Pensioengerechtigden
J.F.T.M. van der Helm		Werknemers
G. A. van Charante	Voorzitter	Werknemers
J. Barnouw		Pensioengerechtigden

Per 1 januari 2014 is de heer H. Hendrickx benoemd als opvolger voor de heer Van der Helm.

Bij de verantwoording die moet worden afgelegd aan het Verantwoordingsorgaan gaat het vooral om de vraag of het bestuur bij haar beleid op een evenwichtige manier rekening heeft gehouden met de belangen van alle belanghebbenden. Het Verantwoordingsorgaan geeft aan de hand van het jaarverslag, de bevindingen van het interne toezicht en andere stukken een oordeel over het handelen van het bestuur en over de beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur op dat oordeel, opgenomen in het jaarverslag.

Het Verantwoordingsorgaan heeft recht op overleg met het bestuur en met de externe accountant en externe actuaris. Het Verantwoordingsorgaan heeft bovendien het recht advies uit te brengen over een aantal zaken, onder meer over de vergoedingsregeling voor bestuursleden, het beleid met betrekking tot het Verantwoordingsorgaan, de inrichting van het intern toezicht, de klachtenprocedure en het communicatiebeleid.

Intern toezicht

Het bestuur heeft gekozen voor een visitatiecommissie, die eens in de drie jaar (voor het eerst in het jaar 2010) het functioneren van het pensioenfonds zal evalueren en toetsen. Het gaat dan om een beoordeling van de controle omgeving van het fonds en de procedures en processen met betrekking tot het beleid en de besturing. De visitatiecommissie is op 17 december 2009 ingesteld en is als volgt samengesteld op 31 december 2013:

Naam	Achtergrond
W. de Bruijn	Accountant
H. Hanneman	Jurist
J. Ruben	Actuaris

De visitatiecommissie heeft in het verslagjaar 2013 een rapportage opgemaakt waarin zij positief heeft geoordeeld over het handelen van het bestuur.

Deelnemersraad

De deelnemersraad is samengesteld uit deelnemers (4), gewezen deelnemers (2) en pensioengerechtigden (1) en vergadert tweemaal per jaar samen met het bestuur. Bij belangrijke wijzigingen en bij wijziging van het reglement van de deelnemersraad vraagt het bestuur advies aan de deelnemersraad.

De deelnemersraad was op 31-12-2013 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Namens
J.T.G. Broekman	Voorzitter	Deelnemers
P. de Hoop		Gewezen deelnemers
C.J.C. van Hees		Gewezen deelnemers
J. Barnouw		Pensioengerechtigden
G. A. van Charante	Secretaris	Deelnemers
H. Hendrickx		Deelnemers
vacature		Deelnemers
J.F.T.M. van der Helm	Plaatsvervanger (geen zetel)	Deelnemers
A. Terpstra	Plaatsvervanger (geen zetel)	Gewezen deelnemers
P.L.G. Frequin	Plaatsvervanger (geen zetel)	Pensioengerechtigden

De heer Hendrickx is per 1-1-2014 teruggetreden uit de deelnemersraad. De vacature is in het kader van de voorgenomen fusie niet opgevuld.

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoeringsorganisatie is ACS HR Solutions Nederland B.V. (Xerox Services). De werkzaamheden betreffen pensioenadministratie, financiële administratie en bestuursondersteuning.

De vermogensbeheerders zijn Aegon Investment Management B.V. , ING Investment Management B.V. en J.P. Morgan.

Kasbank is vanaf 2013 belast met de beleggingsadministratie.

Beleggingscommissie

Omdat het vermogensbeheer bij externe partijen is belegd, is er een beleggingscommissie met als mandaat het monitoren van de vermogensbeheerder, het voeren van een tactisch beleggingsbeleid binnen de kaders van het strategische beleid en het opstellen van het beleggingsplan. De commissie is samengesteld uit leden van het bestuur. Daarnaast kunnen externe deskundigen worden benoemd; dezen hebben geen stem.

De samenstelling van de beleggingscommissie op 31 december 2013 was als volgt:

Naam	Vanuit
R.W.M. Smits (voorzitter)	Bestuur
O. van 't Hof	Bestuur
R. Korevaar (kandidaat lid)	Bestuur
G.J. Troost	Adviseur

Compliance officer

Het fonds had in 2013 een compliance officer in de persoon van mevrouw A.G. de Kruijf.

Externe ondersteuning

Het fonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing op lange termijn, door de externe adviserende actuaris en een gespecialiseerde beleggingsadviseur. Deze deskundigen worden geleverd door Mercer en Towers Watson.

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

	2013	2012	2011	2010	2009
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	646	734	840	1.090	1.418
Gewezen deelnemers ('slapers')	1.619	1.595	1.602	1.469	1.414
Pensioengerechtigden	340	301	254	217	185
Totaal	2.605	2.630	2.696	2.776	3.017
Reglementvariabelen					
Toeslag actieven per 1 januari	-	-	-	0,3%	-
Toeslag inactieven per 1 januari	-	-	-	0,1%	-
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie DB regeling	12.918	18.427	16.925	17.719	25.057
Kostendekkende premie DB regeling	8.718	8.848	10.174	11.993	13.730
Premie DC regeling	2.385	2.610	2.875	3.735	4.547
Pensioenuitvoeringskosten ¹	838	758	769	782	906
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in hele bedragen)	850	749	703	598	565
Uitkeringen	5.166	4.864	4.246	3.880	2.951
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	327.568	331.263	292.682	261.291	229.391
Pensioenverplichtingen	300.097	308.251	287.018	248.081	204.089
Aanwezige dekkingsgraad	109,2%	107,5%	102,0%	105,3%	112,4%
Vereiste dekkingsgraad	115,4%	115,1%	116,7%	117,3%	122,7%
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	53.011	68.669	60.243	59.349	124.642
Vastrentende waarden	257.146	248.972	214.459	189.655	96.513
Overige beleggingen	12.186	10.844	9.642	10.565	6.671
Liquide middelen	183	212	849	122	209
Beleggingsperformance					
Beleggingsrendement	-/- 2,9%	10,5%	10,3%	9,0%	20,7%

¹ Het aantal deelnemers is hierbij de som van de actieve en pensioengerechtigde deelnemers overeenkomstig de aanbeveling uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie.

VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Bevindingen en conclusies

Algemeen

In dit verslagjaar heeft het Verantwoordingsorgaan (VO) zich vooral gericht op de gebieden beleggingsbeleid en administratieve organisatie. Daarnaast is het VO ook geïnformeerd en om advies gevraagd inzake het in 2013 ingezette integratieproces met het HP pensioenfonds.

Administratieve organisatie

Vanwege het fusieproces is in tegenstelling tot het voornemen zoals in het verslag over 2012 is aangekondigd niet uitgebreid gekeken naar de administratieve organisatie. Het uitgevoerde Quinto-P onderzoek gaf ook geen aanleiding hier wat dieper op in te gaan. Het VO steunt van harte het voornemen van het bestuur om de integratie van het AOIC handboek, de risicoanalyse en de actielijst van de bestuursvergaderingen op de actielijst te zetten voor het nieuwe fondsbestuur.

Beleggingsbeleid

Algemeen

Het VO heeft met genoegen geconstateerd dat in 2013 verder is gewerkt met het beleggingsplan. De bespreking van de beleggingsrapportages in het bestuur zijn goed terug te vinden in de verslagen van de bestuursvergaderingen.

Risicoafdekking

De verschillende soorten risico's worden bewaakt met behulp van parameters die, indien mogelijk, met beschikbare formules worden berekend, dan wel met behulp van richtlijnen vanuit DNB. Indien er geen formules of richtlijnen beschikbaar zijn dan wordt dit aangegeven in de beleggingsrapportage. Deze rapportage wordt in het bestuur behandeld. Voor de situatie van het EPF is het renterisico het meest belangrijke risico. De afdekking van dit risico is in het verslagjaar tijdelijk gestegen van 60% naar 80%. De belangrijkste reden hiervoor was een hogere verwachting van een rentedaling, dan een verwachting van rentestijging. De rentedaling is uiteindelijk niet ingezet, waardoor de afdekking kon worden verminderd. Verdere risico's die door het afwijken van het strategisch beleid zijn gelopen, zijn altijd binnen de risicoruimte gebleven.

Het VO heeft geconstateerd dat het beleid van de beleggingscommissie door het bestuur wordt ondersteund en overeenkomt met de mogelijkheden die het fonds heeft binnen de risicomarges.

Integratie met HP-pensioenfonds

In het licht van de wet verbetering bestuur pensioenfondsen die op 1 juli 2014 is het VO meerdere malen benaderd om advies te geven over het verloop van het integratieproces en de documenten die opnieuw moeten worden opgesteld zoals statuten en diverse reglementen. Het bestuur heeft op meerdere punten adviezen van het VO overgenomen. Echter één belangrijk zorgpunt is blijven bestaan: de manier waarop er met de werkgever is gesproken over de nieuwe uitvoeringsovereenkomst en de exit-clausule als in de toekomst om technische redenen liquidatie van het fonds nodig is. In dat geval zijn specifieke marktomstandigheden – bijvoorbeeld met betrekking tot de inkoop bij verzekeraars - bepalend voor de financiële gezondheid van het pensioenfonds. Dit kan meevallen, maar ook tegenvallen. Het VO is van mening dat dit een potentieel groot risico is voor alle deelnemers in het pensioenfonds. Daarom is het bestuur verzocht om zo spoedig mogelijk enkele principe afspraken te maken met de werkgever over het type oplossing en de termijn waarop overeenstemming moet worden bereikt. Dit punt blijft onder de aandacht van het VO en zal overgebracht worden naar het nieuwe VO in het geïntegreerde fonds.

Opgetekend te Amstelveen op 12 juni 2014

Werkgeversvertegenwoordiging

M. Spijkers

Werknemersvertegenwoordiging

G.A. van Charante

H. Hendrickx

Pensioengerechtigdenvertegenwoordiging

J. Barnouw

P. Frequin

Reactie van het bestuur

Juist in een periode waarin veel wijzigt en besluiten onder tijdsdruk zijn genomen, is het goed om vast te stellen dat het Verantwoordingsorgaan het gevoerde beleid steunt. Het bestuur is blij met de steun en begrijpt de zorg van het VO met betrekking tot de uitvoeringsovereenkomst. Het is de uitdrukkelijke wens, ook van het bestuur van het gefuseerde fonds, om een nette exit-clausule af te spreken met de werkgever.

BESTUURSVERSLAG

Hoofdpijnen

Algemeen.

Het bestuur is in 2013 dertien maal in vergadering bij elkaar geweest.

De OR en werkgever bereikten eind september 2013 overeenstemming over een nieuwe pensioentoezegging aan de werknemers bij Hewlett-Packard in Nederland. Er werd eveneens afgesproken dat de uitvoering hiervan ondergebracht wordt bij het Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland onder de voorwaarde dat het EDS Pensioenfonds en het Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland zouden fuseren. Het laatste kwartaal van 2013 en het begin van 2014 hebben dan ook in het teken gestaan van enerzijds de voorbereidingen en anderzijds de uitwerking van de fusie.

Belangrijke bestuursbesluiten

Fusie met het Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland

De beide fondsen hebben de voorbereidingen van de fusie neergelegd bij een Integratiecommissie waarin vier bestuursleden, twee van elk fonds, plaatsnemen. De commissie wordt ondersteund door een externe adviseur van PwC. In een uitgebreide impactanalyse heeft de Integratiecommissie de voor- en nadelen van de verschillende opties, juridische fusie of collectieve waardeoverdracht en liquidatie van een van de fondsen, uitgewerkt. Op basis van deze rapportage hebben beide pensioenfondsen besloten een juridische fusie aan te gaan waarbij het EDS Pensioenfonds op gaat in het Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland (HP Pensioenfonds). Er wordt uitgegaan van een gelijke dekkingsgraad en er is een duidelijke afspraak gemaakt over de wijze waarop een verschil in dekkingsgraad wordt opgelost. Bij het HP Pensioenfonds zal een extra indexatie plaatsvinden voor iedereen waardoor de dekkingsgraad iets wordt verlaagd. Bij het EDS Pensioenfonds zal de werkgever Hewlett-Packard een substantiële financiële aanvullende bijdrage leveren (circa 9 miljoen euro) waardoor de dekkingsgraad iets stijgt. Deze is per 1 januari 2014 toegezegd en zal worden betaald in drie termijnen in juli 2014, maart 2015 en maart 2016.

De Integratiecommissie heeft de opdracht gekregen de juridische fusie verdere voor te bereiden en de implementatie te begeleiden. Alles is er op gericht om de fusie op 1 juli 2014 een feit te laten zijn. Deze datum is ambitieus maar haalbaar.

In het eerste kwartaal van 2014 heeft het bestuur veelvuldig overleg gehad met het bestuur van het HP Pensioenfonds, de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Veel van het voorbereidende werk is gedaan door werkgroepen waarin bestuursleden van beide pensioenfondsen deelnemen. De nieuwe structuur van het pensioenfonds is beschreven in nieuwe statuten en diverse reglementen. DNB heeft een 'Verklaring van geen bezwaar' gegeven en de fusie is aangekondigd in dagblad Trouw. Slechts de laatste stap in de fusie rest nog, namelijk het tekenen van de officiële akte. Dit zal op 30 juni 2014 plaatsvinden.

Aanpassing formele stukken

De uitvoeringsovereenkomst is aangepast op twee punten op aangeven van DNB in de vorm van een addendum. Deze betroffen de gehanteerde tekst met betrekking tot toeslagverlening in artikel 4 en de verplichting van het fonds de standpunten van de werkgever te volgen in artikel 1 leden 4 en 5. De verplichting is vervangen door overleg met de werkgever en de toeslagverlening is conform het gestelde in de pensioenreglementen.

Tevens is de afspraak over de vaste premie voor 2013 vastgelegd in een addendum op de uitvoeringsovereenkomst.

Het financieel crisisplan is definitief gemaakt en als bijlage toegevoegd aan de ABTN.

Opzegging uitvoeringsovereenkomst

Als gevolg van de afspraak tussen Hewlett-Packard en haar OR over de nieuwe pensioentoezegging en in aanloop naar de fusie heeft Hewlett-Packard de uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds opgezegd per 1-1-2014.

Beleggingsplan

Naar aanleiding van aanbevelingen van de certificerend actuaire heeft de beleggingscommissie een beleggingsplan 2013 opgesteld. Het is een eerste versie die in de toekomst verder uitgewerkt moet worden.

Toeslagverlening

De ontwikkeling van de financiële positie van het fonds in 2012 heeft het bestuur doen besluiten geen toeslagen te verlenen per 1 januari 2013. De deelnemersraad heeft hierover een positief advies uitgebracht.

Wet versterking bestuur pensioenfondsen

De Wet versterking bestuur pensioenfondsen dwingt alle pensioenfondsen in Nederland hun governance en medezeggenschapstructuur aan te passen aan een van de voorgeschreven modellen. Deze wijziging dient per 1 juli 2014 gerealiseerd te zijn. Het bestuur heeft gekozen voor het paritaire model waarbij een verantwoordingsorgaan toeziet op het handelen van het bestuur en een jaarlijkse visitatie door externen die toetst. De deelnemersraad heeft positief geadviseerd. De daadwerkelijke implementatie en de acties die daarvoor nodig zijn heeft het bestuur achterwege gelaten, omdat de fusie gelijktijdig zijn beslag krijgt. DNB heeft geen bezwaar aangetekend tegen deze werkwijze.

Onderzoek pensioenadministratie

DNB heeft in 2012 bij een aantal pensioenfondsen een onderzoek (Quinto-P) gedaan naar de kwaliteit van de pensioenadministraties. Bij dit onderzoek is een steekproef gedaan waarbij een aantal geadmistreerde pensioenaanspraken op basis van de aanwezige gegevens handmatig nagerekend zijn. Naar aanleiding van dit onderzoek en de aanbeveling van de Pensioenfederatie

heeft het bestuur een dergelijk steekproefonderzoek laten doen door een externe partij, te weten Impensioen B.V.

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van risico's en het (indien noodzakelijk) implementeren van aanvullende beheersmaatregelen in de pensioenadministratie. De resultaten zijn begin mei 2013 beschikbaar gekomen en wijzen niet op structurele problemen. Wel dient er bij de uitvoering van complexe mutaties meer aandacht te zijn voor (extra) controle.

Conversie aanspraken naar pensioenrichtleeftijd 67

In wet en regelgeving wordt inmiddels uitgegaan van een stijging van de pensioenleeftijd naar 67. Ook de nieuwe pensioenafpraak voor de HP-werknemers vanaf 1 januari 2014 gaat uit van een richtleeftijd van 67. In het licht van deze ontwikkeling heeft het bestuur besloten na een positief advies van de deelnemersraad om de aanspraken van deelnemers en gewezen deelnemers om te zetten per 1 januari 2014. De betrokken deelnemers krijgen hierover een uitgebreide brief waarin aandacht wordt geschonken aan de voordelen die dat voor zowel deelnemer als fonds heeft. De deelnemers krijgen de mogelijkheid hier individueel bezwaar tegen te maken. Een klein deel van de deelnemers heeft in eerste aanleg bezwaar aangetekend, waarop het bestuur heeft besloten deze groep nogmaals te benaderen met extra uitleg over de praktische uitwerking. De verwachting is dat het aantal bezwaarmakers nog kleiner wordt. De effectuering van deze omzetting dient in het begin van het derde kwartaal van 2014 te worden afgerond.

Samenwerking met deelnemersraad

Met het oog op de in 2014 geplande fusie met het Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland heeft het bestuur in samenspraak met de deelnemersraad besloten om de zittingstermijn van de leden van de deelnemersraad te verlengen. Hierdoor werden verkiezingen voor de deelnemersraad per 1 januari 2014 vanuit praktisch oogpunt voorkomen. Het bestuur is in 2013 driemaal in een gezamenlijke vergadering met de deelnemersraad bijeengekomen. De deelnemersraad heeft daarnaast ook meerdere malen onderling vergaderd. De open en constructief kritische houding van de deelnemersraad wordt door het bestuur als prettig en waardevol ervaren.

Goed pensioenfondsbestuur

Het bestuur onderschrijft de principes voor goed pensioenfondsbestuur die de Stichting van de Arbeid heeft vastgesteld en die in de Pensioenwet zijn opgenomen. Het bestuur streeft er naar om deze principes na te leven.

Overeenkomstig de principes voor goed pensioenfondsbestuur heeft het bestuur in zijn statuten een procedure opgenomen teneinde zijn eigen functioneren, zowel van het bestuur als geheel als van de individuele bestuursleden, periodiek te evalueren. Deze zelfevaluatie van het bestuur heeft laatstelijk in mei 2014 plaatsgevonden. Het bestuur is van mening dat het functioneren als voldoende tot goed mag worden bestempeld, zowel op individueel als collectief niveau. Het bestuur is met name positief over de evenwichtige besluitvorming ondanks de extra (tijds)druk als gevolg van het voornemen tot fusie. Voor de toekomst wijst zij met name op het belang van (extra) scholing gezien alle veranderingen.

Het bestuur is van mening dat in het verslagjaar is voldaan aan de meest recente principes van goed pensioenfondsbestuur en dat het heeft zorg gedragen voor een integere bedrijfsvoering.

Integere bedrijfsvoering

Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds maatregelen dient te treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de STAR-principes voor pension fund governance (PFG) verankerd in het wettelijk kader. Deze 32 principes betreffen de onderdelen zorgvuldig bestuur, transparantie, openheid en communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht. Het beleid van een fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing.
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's.
- Voorkomen van belangenverstrengeling.
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's.
- Periodiek uitvoeren van een continuïteitsanalyse.

Het bestuur geeft hier invulling aan, onder andere door het handboek AO/IC en het uitvoeren van een risicoanalyse. Het bestuur kent een portefeuillehouder "Risicobeheer" in de persoon van bestuurslid G. van der Geld. Na de fusie zal dit onderwerp de benodigde aandacht krijgen in de commissie Risicomanagement. In 2013 is de risicoanalyse geactualiseerd. Er heeft geen continuïteitsanalyse plaatsgevonden vanwege het voornemen tot fusie en kostenbesparing.

Intern toezicht en Verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuur en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Vanaf 1 januari 2008 is het Verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het VO bestaat uit maximaal twee vertegenwoordigers van de werkgever, maximaal twee vertegenwoordigers van de deelnemers (benoemd door de deelnemersraad) en maximaal twee vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden (eveneens benoemd door de deelnemersraad). De opbouw is zodanig dat zoveel mogelijk wordt samengewerkt met de deelnemersraad teneinde overlapping te voorkomen. De verantwoording die het bestuur aflegt, is onderdeel van de jaarverslagcyclus en in dat kader wordt ook het formele overleg gevoerd tussen het bestuur en VO.

Het bestuur heeft over het verslagjaar 2013 verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid aan het VO als vertegenwoordiging van de bij het fonds betrokken (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever.

In het kader van goed pensioenfondsbestuur draagt het bestuur zorg voor intern toezicht. Het bestuur heeft hierbij gekozen voor een visitatiecommissie, die eens in de drie jaar het functioneren van het pensioenfonds evalueert en toetst, voor de eerste keer in 2010 en tevens in 2013. Het gaat dan om een beoordeling van de beleidprocedures, bestuursprocedures en bestuursprocessen en de controleomgeving van het fonds. Tevens behelst het een beoordeling van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd alsmede een beoordeling van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

Medezeggenschap

Al enige jaren is er binnen het fonds een deelnemersraad actief welke gevraagd en ongevraagd het bestuur adviseert over belangrijke (voorgenomen) besluiten. Sinds 2012 kunnen ook vertegenwoordigers van de gewezen deelnemers in de deelnemersraad worden verkozen.

Deskundigheidsbevordering

De eisen voor bestuursleden zijn van toepassing op nieuwe benoemingen of herbenoemingen vanaf 1 januari 2008. Voorts moeten pensioenfondsen in de jaarverantwoording verslag doen van de activiteiten die zij hebben ontplooid om ervoor te zorgen dat het bestuur als collectief aan de eisen voldoet.

In 2011 hebben DNB en AFM in de Beleidsregel Deskundigheid uiteengezet hoe zij de wettelijke eis van 'deskundigheid' vanaf 2011 willen invullen. In mei 2011 zijn vervolgens de 'Aanbevelingen Deskundig en Competent Pensioenfondsbestuur' (Aanbevelingen) gepubliceerd door de Pensioenfederatie. Ten opzichte van de bestaande deskundigheidseisen wordt in de nieuwe eisen niet alleen eisen gesteld aan de kennis van het bestuur maar ook aan de bestuurlijke vaardigheden (competenties) van het bestuur. Als eerste aanzet voor de invoering hiervan dienen er profielschetsen

te komen voor de diverse bestuursfuncties binnen het bestuur. Profielschetsen voor individuele bestuursleden en de voorzitter zijn in 2012 afgerond. Afronding van de profielschets voor leden van de beleggingscommissie vond plaats in het voorjaar 2013. Met de invoering van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen wordt in 2014 een nieuwe stap gezet in de governance van pensioenfondsen. De Pensioenfederatie heeft hierop in februari 2014 de 'Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur' gepubliceerd, waarin in wordt gegaan op de zwaardere eisen aan de geschiktheid van bestuursleden.

Eind 2012 zijn het bestuur, deelnemersraad en VO getoetst op kennis. Door het volgen van diverse seminars en workshops is actuele kennis opgedaan. Door de fusieplannen zijn scholingsactiviteiten uitgesteld. Een enkel lid van het verantwoordingsorgaan zal aanvullende scholing gaan volgen in 2014 op deskundigheidsnivo A.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur heeft geen overtredingen van wet- en regelgeving vastgesteld.

Compliance en gedragscode

Na de benoeming van de compliance officer in 2010, heeft in 2012 de eerste compliance rapportage over 2011 plaatsgevonden. De compliance rapportage over 2013 is besproken in de bestuursvergadering van februari 2014. Er zijn geen onregelmatigheden of overtredingen van gemaakte afspraken geconstateerd. Evenals in voorgaande jaren is ook in 2013 de gedragscode door de bestuursleden getekend.

Toeziethouder

Het contact met de relatiebeheerder van DNB is vanaf 2012 minder intensief geweest dan in voorgaande jaren. DNB heeft haar structuur zodanig veranderd dat het soort contact dat het bestuur in het verleden onderhield daar minder in past. Het bestuur heeft DNB wel schriftelijk voorzien van alle relevante informatie, zoals de evaluatie van het herstelplan, het financieel crisisplan en de aanvullende afspraak met de werkgever. In het kader van de voorgenomen fusie is sinds eind 2013 het contact met DNB geïntensiveerd.

Uitbesteding

Met de uitvoeringsorganisatie heeft het bestuur diverse malen overleg gevoerd over de dienstverlening overeenkomstig de service level agreement. Ook in het verslagjaar heeft de uitvoeringsorganisatie extra werk gehad als gevolg van de reorganisatie bij de sponsor, Hewlett-Packard. Een groot aantal vertrekkende werknemers heeft extra informatie en bijbehorende berekeningen opgevraagd.

De beleggingscommissie heeft frequent overleg gehad met de vermogensbeheerders. Van zowel Aegon, ING als Kasbank heeft het bestuur een ISAE 3402 rapportage ontvangen. Na bestudering en analyse van de ISAE 3402 rapportage van Aegon heeft het bestuur een drietal vragen aan Aegon

gesteld welke naar tevredenheid van het bestuur zijn beantwoord. Over de ISAE 3402 rapportages van ING en Kasbank zijn uit de bestudering geen vragen gevolgd.

Communicatie

Het verbeteren van de communicatie met deelnemers en gewezen deelnemers is continu een aandachtspunt. In overeenstemming met de door de koepels geïntroduceerde doelstelling om eenvormige, eenduidige en duidelijke pensioenoverzichten te verstrekken (uniform pensioenoverzicht, UPO), is aan alle deelnemers een pensioenoverzicht op basis van de huidige regeling uitgereikt. Aan alle gewezen deelnemers is voor de eerste maal een UPO verstrekt in 2010 en dat zal in 2014 opnieuw gebeuren.

Het fonds heeft haar eigen website www.eds-pensioenfonds.nl. Hierop is veel informatie te vinden voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De (geschatte) dekkingsgraad wordt ieder kwartaal gepubliceerd via de website.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het fonds heeft het afgelopen jaar dertien maal vergaderd. De financiële positie van het fonds met een herstellende dekkingsgraad was iedere vergadering een punt van aandacht. Andere belangrijke onderwerpen waren het crisisplan, de fusie met het Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland en de conversie van de aanspraken naar pensioenrichtleeftijd 67.

Daarnaast zijn de technische commissie, de administratiecommissie en de beleggingscommissie frequent bij elkaar geweest ter voorbereiding en ondersteuning van de bestuursvergaderingen.

Pensioenparagraaf

In deze paragraaf wordt aandacht gegeven aan de inhoud van de pensioenovereenkomst en wijzigingen van de belangrijkste fondsdocumenten: de uitvoeringsovereenkomst en de pensioenreglementen.

De pensioenovereenkomst is vastgelegd in de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) 2008 die geldt voor de oud EDS-werknemers van de aangesloten onderneming, Hewlett-Packard Nederland B.V (HP). Op 1 augustus 2009 traden de EDS-werknemers in dienst van HP als gevolg van de wereldwijde overname van EDS door HP.

Op hoofdlijnen zijn de volgende onderwerpen in de uitvoeringsovereenkomst geregeld:

- De pensioenpremie voor de basisregeling is voor 2013 vastgelegd in een addendum op de uitvoeringsovereenkomst.
- De premie voor de excedentregeling, compensatieregeling, de individuele bijspaarregeling, de bonusregeling, de ANW-hiaat regeling en de WIA-excedentregeling wordt apart afgedragen. De premie voor de laatste twee elementen zal kostendekkend worden doorbelast aan de werkgever.
- Er geldt een bijstortingsverplichting in geval de dekkingsgraad per 31 december op marktwaarde lager is dan 110% voor 1/3 van het verschil (extra eenmalige jaarpremie).
- De betaling van de voorschotpremie geschiedt per kwartaal.
- De uitvoeringsovereenkomst is per 31 december 2013 opgezegd door Hewlett-Packard (zie ook "Belangrijke bestuursbesluiten")

Kenmerken van de regelingen

De volgende regelingen worden uitgevoerd:

- Pensioenregeling I per 1 januari 2001, voor het laatst gewijzigd per 12 april 2012 voor deelnemers geboren voor 1-1-1950.
- Pensioenregeling II per 1 januari 2006, voor het laatst gewijzigd per 12 april 2012 voor deelnemers met een toetredingsdatum na 1-1-2006 of geboren op of na 1-1-1950.

De belangrijkste kenmerken van de beide regelingen zijn als volgt:

	Pensioenregeling I	Pensioenregeling II
Pensioensysteem	Basisregeling (middenlooon) tot € 61.383 Excedentregeling (premie) vanaf € 61.383	
Toeslagverlening	Voorwaardelijk	
Pensioenrichtleeftijd	62	65
Pensioengevend salaris	Jaarsalaris inclusief vakantietoeslag, eindejaarsuitkering en ploegentoeslag	
Franchise	€ 18.755	
Pensioengrondslag	Basisregeling: jaarsalaris – franchise (max. € 42.628) Excedentregeling: jaarsalaris - € 61.383	
Vakantietoeslag	8,0% (zie CAO EDS 2008 en HP arbeidsvoorwaarden)	
Eindejaarsuitkering	7,0% (zie CAO EDS 2008)	
Opbouwpercentage	2,0%	
Nabestaandenpensioen	Op risicobasis 70% van het te bereiken pensioen op pensioenleeftijd	
Wezenpensioen	Op risicobasis 8%, 14% of 18% van het pensioensalaris voor respectievelijk 1, 2 en 3 of meer kinderen op basis van het maximaal te bereiken aantal deelnemersjaren op pensioenleeftijd	Op risicobasis 10% van het te bereiken pensioen op pensioenleeftijd per kind met een maximum van 70% totaal
ANW-aanvulling	€ 10.322	
WIA-excedentregeling	De hoogte van de uitkering wordt vastgesteld op basis van de mate van arbeidsongeschiktheid in de zin van de WIA.	
Eigen bijdrage	Basisregeling: 6,0% (zie CAO EDS 2008) Excedentregeling: 50% van de premie	
Overbruggingspensioen	Per deelnemersjaar 1/37 van de franchise	n.v.t.

Toeslagbeleid

De op 1 januari opgebouwde pensioenrechten van pensioengerechtigden en de op 1 januari opgebouwde pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers kunnen jaarlijks per die datum worden geïndexeerd met maximaal (behoudens inhaalindexatie) de stijging van de consumentenprijsindex voor alle huishoudens tussen oktober en oktober daaraan voorafgaand, zoals vastgesteld door het CBS.

De op 1 januari opgebouwde pensioenaanspraken van de deelnemers kunnen jaarlijks per die datum worden geïndexeerd met maximaal de stijging van de CAO lonen (inclusief bijzondere beloningen) van volwassen werknemers in het particuliere bedrijf tussen oktober en oktober daaraan voorafgaand, zoals vastgesteld door het CBS.

Het bestuur beslist echter jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Ter financiering van deze voorwaardelijke toeslag is geen bestemmingsreserve gevormd

en wordt geen premie betaald. Deze toeslag zal slechts worden verleend indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten. Het toeslagbeleid zal hierbij tevens gericht zijn op het aanwezig zijn van voldoende middelen na verlening van de toeslag.

Jaarlijks stelt het bestuur, na ter zake advies van de adviserend actuaire te hebben ingewonnen, vast of de financiële positie van het fonds het toelaat om de in het voorgaande beschreven toeslag toe te kennen. In 2013 zijn er geen toeslagen verleend voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Verwachte wijzigingen in het komende jaar

Hewlett-Packard heeft met de vertegenwoordigers van de werknemers een nieuwe pensioentoezegging afgesproken die in is gegaan op 1 januari 2014. De uitvoering hiervan is ondergebracht bij de stichting HP Pensioenfonds. De bestaande uitvoeringsovereenkomst tussen Hewlett-Packard en het fonds is in het licht hiervan dan ook opgezegd door de werkgever.

Mutatieoverzicht deelnemers

Actieven en arbeidsongeschikten	2013	2012	2011	2010	2009
Beginstand	734	840	1.090	1.418	1.589
Nieuwe toetredingen	0	0	0	0	111
Ontslag	-81	-102	-242	-315	-262
Ingang pensioen	-6	-3	-6	-10	-12
Overlijden	-1	-1	-2	-1	-6
Andere oorzaken	0	0	0	-2	-2
Eindstand	646	734	840	1.090	1.418

Gewezen deelnemer	2013	2012	2011	2010	2009
Beginstand	1.595	1.602	1.469	1.414	1.336
Ontslag	81	102	242	315	262
Waardeoverdracht	-18	-46	-76	-58	-24
Ingang pensioen	-36	-52	-31	-28	-23
Overlijden	-3	-3	-5	-4	-6
Andere oorzaken (*)	0	-8	3	-170*)	-131
Eindstand	1.619	1.595	1.602	1.469	1.414

(*) Er is in 2010 een groot aantal kleine pensioenen afgekocht.

Ingegaan ouderdompensioen	2013	2012	2011	2010	2009
Beginstand	216	174	138	102	74
Ingang pensioen	42	45	37	38	35
Overlijden	-4	-3	-1	-1	-1
Andere oorzaken	-1	0	0	-1	-6
Eindstand	253	216	174	138	102

Ingegaan nabestaandenpensioen	2013	2012	2011	2010	2009
Beginstand	60	53	51	52	48
Ingang pensioen	3	7	3	2	7
Overlijden	0	0	-1	-1	-1
Andere oorzaken	1	0	0	-2	-2
Eindstand	64	60	53	51	52

Ingegaan wezenpensioen	2013	2012	2011	2010	2009
Beginstand	25	27	28	31	24
Ingang pensioen	3	2	3	1	8
Expiratie	-5	-4	-4	-4	-1
Andere oorzaken	0	0	0	0	0
Eindstand	23	25	27	28	31

Uitvoeringskosten vermogensbeheer

In 2013 is er door de verschillende vermogensbeheerders, JP Morgan, ING en Aegon een opgave gedaan van de zichtbare en niet zichtbare kosten van vermogensbeheer voor het Pensioenfonds. Deze kosten worden voornamelijk gemaakt binnen de beleggingsfondsen waarin het fonds belegd. Ook de kosten van Kasbank als bewaarder behoren tot de kosten van het vermogensbeheer. De verhoging van de kosten in 2013 ten op zichte van 2012 wordt met name veroorzaakt door een verhoging van de kosten van JPM en ING. Deze verhoging is met name het gevolg van het verkrijgen van voortschrijdend inzicht in het rapporteren van de kosten van vermogensbeheer in de fondsen. Daarnaast zijn bij JPM de performance gerelateerde kosten sterk gestegen, doordat het beleggingsresultaat in 2013 aanzienlijk beter was dan in 2012. De zichtbare kosten voor 2013, welke direct in rekening zijn gebracht bij het Pensioenfonds, bedragen 145.000. Deze zijn verantwoord in de jaarrekening op pagina 70.

De volledige kosten van vermogensbeheer kunnen als volgt worden verantwoord:

Pensioenuitvoering kosten vermogensbeheer	2013	2012
Beheerkosten	729	534
Performance gerelateerde kosten	454	246
Transactiekosten Pensioenfonds	427	307
Overige kosten	162	20
Totaal	1.772	1.107
Gemiddeld belegd vermogen	325.611	306.945
Basispunten kosten	54	36

Beleggingenparagraaf

Strategisch beleggingsbeleid

Omdat sinds de invoering van het financiële toetsingskader (FTK) de directe beleggingsopbrengsten geïnterpreteerd dienen te worden in het licht van de ontwikkelingen van de rentestand, worden deze twee aspecten gezamenlijk besproken in deze paragraaf.

Het strategisch beleggingsbeleid in 2013 is gebaseerd op het beleid dat in 2010 is vastgesteld. Nadat in een ALM studie is bepaald welke verdeling over beleggingscategorieën tot een risico/rendementsverhouding leidt die als optimaal wordt beschouwd, wordt de beschikbare risicoruimte gedefinieerd als het vereist eigen vermogen dat bij deze beleggingsmix hoort. Normaal gesproken zou in 2013 een nieuwe ALM studie zijn uitgevoerd om het strategisch beleggingsbeleid te herijken en te actualiseren. Wanneer de voorgenomen fusie wordt gerealiseerd zal er sowieso een nieuwe ALM studie moeten worden uitgevoerd om als basis voor het beleggingsbeleid van het gefuseerde fonds te kunnen dienen. Daarom is besloten geen kosten te maken voor een nieuwe ALM studie voor het EPF dat slechts een zeer korte periode van invloed zou zijn.

Bij het bepalen van de beschikbare risicoruimte in de continuïteitsanalyse die in 2011 is uitgevoerd, is vastgesteld dat het aantal actieve deelnemers de komende 15 jaar vrij sterk zal teruglopen doordat er geen nieuwe deelnemers meer worden aangemeld bij het fonds. Wanneer er minder actieve deelnemers in het fonds zijn, is de effectiviteit van het premiestuur minder groot en mag er minder risico worden genomen in de beleggingen. Dit vertaalt zich dus in een lagere risicoruimte. Daarom is besloten gedurende de komende 15 jaar geleidelijk minder risico in het strategische beleggingsbeleid op te nemen. Bij een lagere risicoruimte hoort een conservatievere voorbeeldmix. In onderstaande tabel wordt de voorbeeldmix van het vastgestelde beleid weergegeven. Hierbij zijn naast de percentages voor het begin en het eind van de komende 15 jaar weergegeven, ook de percentages voor het 2013 weergegeven:

Beleggingscategorie	Gebaseerd op voorbeeldmix 2010		
	2010	2026	2013
Aandelen ontwikkelde markten	41,6%	25%	38.3%
Aandelen opkomende markten	4,2%	2,5%	3,85%
Hedge fund of funds	4,2%	2,5%	3,85%
Euro obligaties			
Staatsobligaties	35%	49%	37,8%
Bedrijfsobligaties	8,8%	12,3%	9,5%
Obligaties opkomende markten	6,2%	8,7%	6,7%
Renterisicoafdekking	80%		

Tactisch beleggingsbeleid

Zoals in eerdere jaren in deze paragraaf is beargumenteerd, richt het tactisch beleid van de beleggingscommissie zich voornamelijk op het bepalen van een verdeling van het te beleggen vermogen over de verschillende beleggingscategorieën en de mate van afdekking van het renterisico. Het doel is een verdeling te vinden die optimaal past bij de momentele verwachtingen van risico en rendement van iedere categorie, inclusief de risico's en kansen van de renteontwikkeling.

Om dit tactisch beleggingsbeleid in te vullen, worden er vergaderingen van de beleggingscommissie gehouden, die in twee categorieën verdeeld kunnen worden. Eens per kwartaal is er een beleggingsvergadering waar op beleidsbepalende onderwerpen wordt ingegaan. Hierbij is de beleggingsadviseur ook aanwezig. Daarnaast wordt maandelijks een vergadering gehouden met enkel de commissieleden die tevens lid zijn van het bestuur. In deze maandelijkse vergaderingen worden de beleggingsbeslissingen van die maand genomen. De maandvergadering wordt indien nodig via de email of telefoon gehouden. Natuurlijk blijft naast deze besprekingen ook het overleg met de vermogensbeheerders plaatsvinden en wordt door ieder lid van de beleggingscommissie financiële- en beleggingsinformatie verzameld, waarop de meningen over de te verwachten ontwikkelingen worden gebaseerd. Tevens is, in de aanloop naar de fusie, het contact met de investment committee van de stichting Hewlett-Packard pensioenfonds geïntensiveerd.

Al in 2010 was de beleggingscommissie van mening dat de waarderingen van beleggingen met relatief veel risico te hoog waren opgelopen in vergelijking tot de risico's die met deze beleggingen samenhangen. Aangezien deze verhouding het belangrijkste element vormt bij het bepalen van de verdeling van het vermogen over de verschillende vermogenscategorieën, was het aandeel beleggingen met relatief hoog risico in de portefeuille op dat moment reeds sterk teruggebracht. Nadat in 2011 en 2012 al is vastgehouden aan deze visie, is deze mening in 2013 niet sterk bijgesteld en heeft dit opnieuw tot een jaar van risicomijdende beleggingen geleid. Overigens is over deze totale periode achteraf gebleken dat de koersen van risicodragende beleggingen wel degelijk zijn gestegen. Het verlagen van het percentage risicodragende investeringen heeft daarom een wat lager rendement opgeleverd. Het grootste risico dat is genomen, is dat de afdekking van het renterisico beperkt is gebleven tot gemiddeld 65%. Aangezien de effectieve rente voor het EPF (gewogen naar de verplichtingen) met meer dan 0,3% is gestegen, was dit achteraf gezien een goede beslissing, die wel voor een hoger rendement gezorgd. Het laag houden van het risico in de gehele portefeuille heeft in ieder geval geleid tot een minder grote volatiliteit van de bezittingen en de dekkingsgraad. De voorzichtige beleggingsstrategie van 2013 is te vergelijken met het afsluiten van een verzekering: Als het gevaar waarvoor men was verzekerd zich niet heeft voorgedaan, heeft men wel een verzekeringspremie betaald, zonder een uitkering te ontvangen.

In het begin van 2013 is nog geprofiteerd van de stijging van de wereldwijde aandelen, maar daarna is deze belegging verder teruggebracht, zodat er minder is geprofiteerd van de verdere stijging van deze aandelen. De totale stijging van het wereldwijde aandelenfonds over 2013 bedroeg 19,5%.

Het belang in aandelen in China en omgeving is over het gehele jaar constant gehouden. De stijging van dit fonds bedroeg 2,9%.

De stijging van de waarde van risicodragende beleggingen in 2013 wordt voor meer dan de helft verklaard door een toename van de koers/winst verhouding. Daarnaast zijn de winsten van bedrijven

gestegen. De schuldenlast van de ontwikkelde landen is echter steeds verder toegenomen, waardoor de beleggingscommissie twijfel heeft over de houdbaarheid van de koersniveaus. Verder volgt uit een toegenomen koers/winst verhouding dat het risico ten opzichte van het rendement steeds groter wordt. Deze aspecten vormen de grootste reden dat de beleggingscommissie nog steeds vasthoudt aan een risicomijdende houding.

Door de risicomijdende beleggingen is het percentage vastrentende waarden in de portefeuille relatief hoog. In 2013 heeft de beleggingscommissie verder gekeken naar mogelijkheden de spreiding van het risico in de categorie vastrentende waarden te vergroten. Hierbij verzet de commissie zich expliciet tegen de zogenaamde "search for yield" welke in de markt wordt waargenomen. Deze search for yield wordt door veel beleggers nagestreefd nu de rendementen op vastrentende waarden steeds lager worden. Het belangrijkste uitgangspunt van de beleggingscommissie is de risico / rendementsverhouding. Als er geen bijzondere marktomstandigheden zijn, kan in het algemeen alleen een hoger rendement worden bereikt door meer risico te nemen. Wanneer in een bepaalde situatie de optimale verhouding tussen risico en rendement is bereikt, is het over een breed front dalen van de rendementen geen reden om op zoek te gaan naar beleggingen met een hoger rendement als daardoor het risico toeneemt. Dus een verschuiving van relatief veilige bedrijfsobligaties naar bedrijfsobligaties met een hoog rendement kan in de ogen van de beleggingscommissie nooit worden geïnitieerd door een daling van de rendementen. Wel is er aanleiding om te zoeken naar mogelijkheden om de risico's binnen de vastrentende portefeuille waar mogelijk te spreiden over verschillende risicobronnen, zodat de kans op een brede daling van alle vastrentende waarden wordt verkleind. Hiertoe zijn drie nieuwe categorieën vastrentende waarden gevonden waarin belegd kan worden door het pensioenfonds. Aan het begin van 2013 is een belegging in een beleggingsfonds gedaan dat belegt in vastrentende waarden in opkomende landen. In september 2013 is een belegging geëffectueerd in een beleggingsfonds dat belegt in leningen met een vorm van onderpand of zekerstelling. En begin 2014 is een belegging gedaan in een beleggingsfonds dat belegt in Nederlandse hypotheekleningen. Ofschoon staatsobligaties van AAA eurolanden nog steeds het leeuwendeel van de beleggingen van het pensioenfonds vormen, is hiermee een betere spreiding van de beleggingen bereikt.

Het belang van bedrijfsobligaties in de beleggingsportefeuille is in 2013 onverminderd laag gehouden. Als zich een scenario zou voordoen met afnemende winsten en toenemende faillissementen zou deze beleggingscategorie hier relatief zwaar door geraakt worden. Over het jaar is de waarde van deze categorie met 0,7% gedaald, zodat de keuze om hier weinig in te beleggen goed heeft uitgepakt.

Door de stijgende rente, zijn de beleggingen in vastrentende waarden minder waard geworden in het verslagjaar. Deze beleggingen waren mede bedoeld om het renterisico van de verplichtingen gedeeltelijk af te dekken. Dezelfde stijgende rente heeft de waarde van de verplichtingen doen afnemen. Doordat DNB een rente voor het bepalen van de waarde van de verplichtingen voorschrijft die niet overeenkomt met de rente waarmee de waarde van de obligaties in de markt wordt bepaald, is er een flink verschil opgetreden tussen de rente voor de verplichtingen en die voor de bezittingen. Waar de gemiddelde rente voor de bezittingen is gestegen van circa 2,2% naar 2,7% aan het eind van het verslagjaar, is de rente voor de verplichtingen slechts gestegen van circa 2,5% naar 2,8%. Dit heeft dus een sterk negatief effect gehad voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Daar staat tegenover dat, zoals eerder vermeld, het renterisico slechts voor gemiddeld circa 65% was afgedekt,

waardoor de stijgende rente weer minder invloed op de bezittingen dan op de verplichtingen had, hetgeen dus een positief effect op de dekkingsgraad had.

De beleggingen in staatsobligaties hebben ook in 2013 alleen plaatsgevonden in eurolanden met een AAA rating en exclusief Frankrijk.

Er zijn in 2013 geen wijzigingen aangebracht in de belegging in het hedge fund of funds. Het rendement hierop was 11,5%. De afdekking van het valutarisico is in 2013 niet aangepast, waardoor het grootste deel van het dollar-, pond- en yenrisico was afgedekt. Dit zijn de valuta waarover het meeste risico wordt gelopen.

De afdekking van het renterisico is gedurende 2013 gemiddeld op circa 65% gehouden. Bij de ingreep van DNB in de voorgeschreven rekenrente voor pensioenfondsen, is besloten de mate van afdekking van het renterisico te blijven baseren op de marktrente en niet op de door DNB bepaalde UFR met driemaandsmiddeling. Het curverisico dat het fonds loopt is niet exact gematched. Een deel van de afdekking wordt bereikt met de obligaties. Om de kosten van het beheer van de obligaties te verlagen, is gebruik gemaakt van de mogelijkheid die is ontstaan doordat Kasbank als custodian is aangesteld. Hierdoor is het mogelijk geworden een deel van de obligaties op een beleggingsdepot te zetten bij Kasbank. Hiermee worden de beheerkosten bij de vermogensbeheerder sterk verkleind terwijl tevens het grote aantal transacties dat door de vermogensbeheerder werd uitgevoerd sterk wordt verlaagd. Het voornemen om het curverisico te verlagen door gebruik te maken van een ander overlayfonds of een eigen swap portefeuille is niet gerealiseerd doordat de beschikbare tijd is gebruikt voor het voorbereiden van de fusie met het HPPF. Het HPPF heeft een eigen swap portefeuille in de vorm van een QIF fonds. Ofschoon de kosten hiervan vermoedelijk hoger zijn dan het aanhouden van een eigen swap portefeuille, wordt hiermee in ieder geval het curverisico beter afgedekt. Na de fusie zal moeten worden bekeken hoe het gefuseerde fonds de renteafdekking zal vormgeven.

De positionering van de beleggingen van het EPF is aan het eind van 2013 nog steeds als uitgesproken defensief te kwalificeren. Ondanks het verlaagde risico op een break-up van de eurozone, blijven wij van mening dat de kansen op positieve rendementen niet opwegen tegen de risico's op dalende koersen. Dit betekent dat het vermijden van risico in de portefeuille als keerzijde heeft dat van een eventueel toch optredend herstel op de aandelenmarkten slechts in zeer beperkte mate zal worden geprofiteerd, zoals in 2013 ook is gebleken. Dit nadeel wordt echter geaccepteerd als prijs voor het voorkomen van verdere daling van de waarde van bezittingen als de markten opnieuw zouden dalen. Dit neemt niet weg dat de actuele economische en markt situaties nauwkeurig worden gevolgd en dat bij verandering van de omstandigheden alsnog investeringen in beleggingscategorieën met hogere rendementsverwachtingen zullen worden overwogen. Hierbij moet echter worden aangetekend dat in het licht van de voorgenomen fusie met het HPPF in de aanloop hiernaar geen grote wijzigingen in de beleggingen worden voorzien.

De beleggingscommissie is er nog steeds van overtuigd dat de kans dat op middellange termijn de rente zal stijgen groter is dan de kans dat de rente zal dalen. Vooralsnog is de rente in 2013 gestegen, maar begin 2014 is alweer een aanzienlijke daling van de rente waar te nemen. De afdekking van het renterisico wordt met 60% nog steeds tamelijk laag gehouden. Daarom blijven wij het beschikbare risicobudget vooral gebruiken om renterisico (in de vorm van een relatief lage afdekking) te lopen. Het totale risico blijft lager dan het toegestane risico, doordat er veel minder risico op aandelen wordt gelopen dan in de voorbeeldmix het geval zou zijn.

De genoemde beslissingen hebben geresulteerd in de volgende verdeling van de beleggingen per eind 2013:

Beleggingscategorie	Verdeling per eind 2013
Aandelen ontwikkelde markten	12,3%
Aandelen opkomende markten	4,2%
Staatsobligaties	66,0%
Bedrijfsobligaties	2,3%
Obligaties opkomende markten	6,4%
Asset backed securities	4,8%
Hedge fund of funds	3,6%
Cash (rekening courant + geldmarktfonds)	0,3%
Dollartermijncontract	0,1%

In onderstaande tabel is de mate van afdekking van rente- en valutarisico per eind 2013 weergegeven:

Risicoafdekking	Per eind 2013
Rente	61%
Valuta	70% van het valutarisico op Amerikaanse dollars, Engelse ponden en Japanse yens

Monitoring

Een belangrijk onderdeel bij het uitvoeren van het beleggingsbeleid is het controleren of het beleid waartoe is besloten, steeds de gewenste gevolgen heeft. Door de beleggingen te monitoren wordt hier invulling aan gegeven. Tenminste één keer per maand bekijkt de beleggingscommissie de status van de beleggingen. Sommige aspecten, zoals de koers van de beleggingsfondsen, kunnen vaker dan eens per maand worden bekeken. Andere aspecten zijn niet op een praktische manier vaker inzichtelijk te maken. Het inzicht in de ontwikkeling van de rentetermijnstructuur (RTS) is enerzijds beter, doordat hier wekelijks naar wordt gekeken, en anderzijds is het inzicht in de rekenrente vanaf eind 2011 verslechterd doordat deze niet langer is waar te nemen in de markt. Voor een redelijk actueel inzicht in de marktrente wordt wekelijks gekeken naar de swaprente, en het vaststellen van de rekenrente is feitelijk niet meer gedefinieerd op andere momenten dan per ultimo van iedere kalendermaand. De beleggingscommissie rapporteert maandelijks aan het bestuur over de ontwikkelingen, haar beslissingen en het beleggingsresultaat. Met ingang van 2013 wordt eens per kwartaal de beleggingsrapportage uitgebreid met een aantal gegevens die extra inzicht geeft in een bepaalde risico dimensies. Dit betreft het valutarisico, het uitlenen van waardepapieren, kredietrisico, concentratierisico en het curverisico.

Tot 2012 werd de monitoring van de beleggingen enkel gebaseerd op de rapportages en jaarverslagen van de vermogensbeheerders. Eind 2012 is Kasbank aangesteld als custodian van het EPF. Kasbank bepaalt op onafhankelijke basis ook een waardering van de beleggingen. Hierdoor is de zekerheid dat de waarderingen kloppen toegenomen. Doordat met name voor de waardering van de staatsobligaties door Kasbank een andere bron wordt gebruikt dan door Aegon, waarbij het exacte tijdstip waarop de waardering wordt bepaald iets verschilt, zijn er wel kleine verschillen in de waarderingen. Naast de rapportages over de waarde van de beleggingen levert Kasbank ook andere rapportages met betrekking tot de performance van de beleggingen.

Beleggingsresultaat

In onderstaande tabel worden de afzonderlijke componenten van het beleggingsresultaat weergegeven.

Categorie	Resultaat (%)	Benchmark (%)	Resultaat (€ * 1000)
Aandelen	18,2%	19,4%	9.308
Valuta afdekking		n.v.t.	199
Obligaties (excl. effect van renteverandering)	-/- 0.5%	n.v.t. ¹	-/- 1.210
Cash	0,8%	n.v.t.	40
Renteafdekking	-/- 8.0%	n.v.t.	-/- 20.602
Hedge fund of funds	19,2%	8,7% / 0,1% ²	2.634
Effect rente op verplichtingen ³			-/- 10.848

Zoals in eerdere jaren is toegelicht, is het directe beleggingsresultaat niet los te zien van de gevolgen van de renteveranderingen. De waarde van de beleggingen zijn in 2013 gedaald van 328,7 miljoen (ultimo 2012) naar 323,5 miljoen (ultimo 2013), dit is exclusief andere balansposten die niet tot de beleggingen behoren. Mede door de stijging van de rente, zijn de verplichtingen gedaald van 308 miljoen naar 300 miljoen. De verplichtingen zijn lager vastgesteld dan de echte marktwaarde, doordat er moet worden gerekend met de UFR rente die DNB publiceert. Wanneer de verplichtingen worden bepaald op basis van de marktrente, zouden deze circa 6,5 miljoen hoger zijn geweest. Hierbij wordt met marktrente de rente bedoeld zoals deze vanaf 2004 door DNB is bepaald op basis van de richtlijn dnb_tcm50-212329 en daarmee feitelijk een weergave is van de swaprente die in de markt wordt waargenomen.

De dekkingsgraad is in 2013 gestegen van 107,5% naar 109,2%. Gebaseerd op de zuivere marktrente zou de dekkingsgraad zijn gestegen van 101,4% naar 106,9%. Deze cijfers geven een

¹ Wordt alleen gegeven inclusief het effect van de renteverandering, hetgeen bij deze opsplitsing niet relevant is

² HFRI Fund of Fund / US T-bill (+ 5-7%)

³ Dit betreft alleen de invloed van de veranderde rente op de verplichtingen van begin 2012, zonder forwarding van de rente

veel beter beeld van de werkelijke gezondheidstoestand van het pensioenfonds dan de officiële cijfers. De voornaamste redenen voor het stijgen van de dekkingsgraad zijn te vinden in de bijstorting die in 2013 is ontvangen van de werkgever, de meer dan kostendeekkende premie, het beperkt afdekken van het renterisico en het beleggingsresultaat. Wanneer hier naar gekeken wordt vanuit het perspectief van de beleggingen, moet worden vastgesteld dat het rendement op de beleggingen, exclusief de afdekkingen van het renterisico, aanzienlijk hoger was dan de opbouw van de verplichtingen ten gevolge van het verstrijken van een jaar. De opmerking die vorig jaar is gemaakt, dat de aandacht nog steeds is gericht op herstel, blijft dus van kracht, evenals de opmerking dat de beleggingscommissie en het bestuur zich qua beleggingen concentreren op de verhouding tussen verwacht risico en verwacht rendement, en niet door de beleggingen te laten afhangen van de dekkingsgraad van dat moment.

Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het fonds en ontwikkelingen gedurende het jaar

	Dekkingsgraad
Stand per 1 januari 2013	107,5%
Nieuwe aanspraken / premie	1,5%
Uitkeringen	0,1%
Toeslag	0,0%
Wijziging RTS, gevolgen VPV	3,9%
Beleggingsresultaat	-2,9%
Overige oorzaken	-0,9%
Stand per 31 december 2013	109,2%

De VPV ultimo 2013 inclusief middeling en UFR is vastgesteld op 300.097. De VPV inclusief middeling maar exclusief UFR is ultimo 2013 vastgesteld op 308.557. De VPV exclusief middeling en UFR is ultimo 2013 vastgesteld op 305.772.

Onder overige oorzaken (-0,9%) is ook het effect van de overgang naar de nieuwe correctiefactoren o.b.v. het Mercer model 2012 (inkomensklasse hoog) opgenomen. Dit effect is -0,7%. De stijging van de dekkingsgraad over geheel 2013 is 1,7%

Ultimo 2013 bedraagt de rekenrente circa 2,75% (2012: 2,52%). Het saldo van baten en lasten over de afgelopen jaren kan als volgt worden geanalyseerd:

	2013	2012	2011	2010	2009
Premieresultaat	5.176	10.838	8.088	7.823	13.762
Interestresultaat	132	7.050	-18.851	-4.461	30.918
Overig resultaat	-849	-539	3.216	-15.453	-5.325
Totaal	4.459	17.349	-7.547	-12.091	39.355

Doordat het positieve premieresultaat hoger is dan de solvabiliteitsopslag op de premie, is er sprake van tenminste een kostendeekkende premie. In het premieresultaat van 2009, 2011, 2012 en 2013 is een extra betaling verwerkt in verband met de lage dekkingsgraad (<110%).

De dekkingsgraad per 31 december (op basis van de jaarrekening) heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2013	2012	2011	2010	2009
Dekkingsgraad per 31 december	109,2%	107,5%	102,0%	105,3%	112,4%

De vereiste dekkingsgraad en de minimale dekkingsgraad zoals die voortvloeien uit de solvabiliteitsvoorschriften volgens de Pensioenwet bedragen respectievelijk 115,4% en 104,1%. Ultimo 2013 is daarom sprake van een reservetekort. In het actuele herstelplan is de verwachte dekkingsgraad ultimo 2012 119,9% en ligt de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2013 van 109,2% daar onder.

Het fonds heeft in zijn toeslagbeleid vastgelegd dat ruimte voor indexering bestaat indien de nominale dekkingsgraad (waarbij in de waardering van de pensioenverplichtingen geen rekening wordt gehouden met de inflatie) groter is dan 110%. Ultimo 2013 is de nominale dekkingsgraad 109,2%. Het bestuur heeft in 2014 besloten om de aanspraken en ingegane pensioenen niet te verhogen per 1 januari 2014 conform het vigerende toeslagbeleid.

Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Premieresultaat	5.176	10.838
Premiebijdragen	15.504	18.750
Pensioenopbouw	-10.328	-7.912
Beleggingsresultaat	133	7.050
Directe/indirecte beleggingsopbrengsten	-9.631	31.160
Rentetoevoeging technische voorziening	-1.084	-4.369
Wijziging rekenrente	10.848	-19.741
Toeslag	-	-
Sterfte	464	47
Resultaat langlevensrisico	3	653
Resultaat overlijdensrisico	461	-606
Arbeidsongeschiktheid	782	1.174
Beschikbaar uit premie en technische voorziening	1.254	1.593
In- en revalidering	-472	-419
Kosten	-	-
Beschikbaar uit premie	696	627
Beschikbaar uit uitkeringen	142	131
Pensioenuitvoeringskosten	-838	-758
Uitkeringen	86	14
Beschikbaar uit technische voorziening	5.252	4.883
Uitkeringen	-5.166	-4.869
Mutaties / diversen	-90	699
Overdrachten	222	940
Overig	-312	-241
Omrekening overlevingstafels	-2.092	-2.473
Voorziening uitvoeringskosten	-	-
Totaal saldo van baten en lasten	4.459	17.349

Op grond van bovenstaande kan worden vastgesteld dat sprake is van een kostendekkende premie.

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Voor de vaststelling van het Vereist Vermogen is de voorgeschreven systematiek gehanteerd zoals beschreven in wet en regelgeving, inclusief een aanvullende buffer voor actief beheer risico. In onderstaande tabel zijn de basisgegevens en de uitkomsten gekwantificeerd. Het fonds hanteert het hoogste van beide percentages.

	Bedrag bij voorbeeld beleggingsmix	Bedrag bij huidige beleggingsmix
S1 Renterisico	5.369	14.381
S2 Zakelijke waarden risico	38.795	16.527
S3 Valutarisico	14.404	6.858
S4 Commodities risico	0	0
S5 Kredietrisico	1.075	1.451
S6 Verzekeringstechnisch risico	9.683	9.683
S10 Actief beheer risico	1.896	1.806
Vereist Vermogen	46.231	29.672
VPV Ultimo 2013	300.097	300.097
Percentage	15,4%	9,9%

Risicoparagraaf

Risico- en beheersingsbeleid

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de ABTN. Algemene leidraad voor het uitvoeren van zijn beheerstaken is risicomijdend operationeel management. Risico's die het bestuur al eerder met prioriteit heeft aangepakt zijn:

- Beleggingsrisico's.
- Actuariële risico's.
- Renterisico.

De in 2011 verder aangebrachte verdieping in het algemene risicobeheersingsbeleid is door de portefeuillehouder "risicobeheer" weer verder uitgewerkt. Dit beleid is gebaseerd op de zogeheten Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (verder afgekort als FIRM), de methode die door De Nederlandsche Bank wordt gebruikt voor haar risicogebaseerd toezicht.

Het monitoren van de risico's is een belangrijk deel van het beheersingsbeleid. Daarom wordt hier in een aparte paragraaf op in gegaan.

Beleggingsrisico's

In het strategisch beleggingsbeleid wordt een optimale mix tussen rendement en te lopen risico nagestreefd. Hierbij zijn de beleggingen gespreid over verschillende beleggingscategorieën en regio's. Op langere termijn zullen deze rendementen wel fluctueren, maar wanneer de ene wat hoger is dan het gemiddelde, is andere vaak weer wat lager. Hiermee compenseren de fluctuaties elkaar gedeeltelijk (correlaties lager dan 1). In geval van een stress scenario blijkt echter dat vaak alle resultaten tegelijk lager worden dan hun gemiddelde (en lopen de correlaties snel op tot dicht bij 1). Daarom wordt naast stochastische methoden om verantwoorde beleggingsbeslissingen te ondersteunen, tevens gebruik gemaakt van stressscenario's.

Het strategisch beleggingsbeleid is gebaseerd op modellen en gemiddelde verwachte rendementen. Om het beleggingsbeleid niet alleen te baseren op theoretische inzichten, maar te kunnen handelen naar praktisch inzicht wanneer zich situaties voordoen, wordt bij het bepalen van het tactisch beleggingsbeleid waar nodig afgeweken van het strategisch beleid. Hierbij wordt vermeden dat de gelopen risico's te hoog oplopen, door steeds te beoordelen of de acceptabele risicoruimte niet wordt overschreden.

Vanaf 2011 is gesteld dat in de komende jaren mogelijkheden voor het fonds om bij te sturen in geval van tegenvallers steeds verder afnemen doordat de werkgever heeft besloten geen nieuwe deelnemers meer bij het fonds aan te melden en een verdere afname van het aantal actieve deelnemers wegens ontslag. Daarom is in het strategisch beleggingsbeleid rekening gehouden met een afname van het maximaal te lopen risico gedurende de komende 15 jaar. Nu er een fusie is gepland met het HPPF geldt dit uitgangspunt nog steeds, maar zullen de implicaties na de fusie opnieuw moeten worden geëvalueerd. In 2013 is in ieder geval nog uitgegaan van een verder afnemend maximaal risico.

De belangrijkste beleggingsrisico's zijn markt-, prijs-, valuta- en kredietrisico. Zie voor een getalmatige invulling van dit onderwerp de beleggingenparagraaf.

Actuariële risico's

Verzekeringstechnische risico's hebben betrekking op de risico's van het fonds indien relevante aannamen en veronderstellingen niet overeenkomen met de werkelijkheid.

Voor het bepalen van de verwachte verplichtingen van het fonds, dient een inschatting gemaakt te worden hoe oud onze deelnemers gemiddeld worden. In 2013 zijn hiervoor de zogenaamde prognosetafels AG 2012-2062 gebruikt. Deze tafels geven aan hoe oud mensen gemiddeld worden, waarbij rekening wordt gehouden met de trend dat mensen steeds ouder worden. Door gebruik te maken van de prognosetafels wordt zowel rekening gehouden met de toegenomen overlevingskansen van dit moment, als de verwachte toename van de overlevingskansen in de toekomst.

De werkelijke overlijdensdatum per deelnemer is natuurlijk niet vooraf bekend. Ofschoon het gebruik van deze tafels een verantwoorde manier is om een schatting te maken van de verplichtingen van het fonds, bestaan er risico's dat de deelnemers langer leven. Naast de mogelijkheid dat de kansen in de tabel te optimistisch zijn, kan het ook zijn dat de trend dat mensen op den duur steeds ouder worden, in onvoldoende mate is verwerkt in de tafels.

De AG overlevingstafels beschrijven de overlevingsverwachting voor de gehele bevolking van Nederland. De populatie van deelnemers aan het EPF zijn werkende mensen met een hoger inkomen dan de gemiddelde Nederlander. De verwachting is dat gemiddelde levensduur van deze mensen hoger zal zijn dan de gemiddelde levensduur van de totale Nederlandse bevolking. Daarom wordt een leeftijdsafhankelijke correctiefactor gehanteerd, die is gebaseerd op de CBS tabel voor hoge inkomens (op basis van gemiddeld salaris). In 2013 heeft het bestuur, na overleg met de actuaris, besloten nieuwe correctiefactoren te hanteren, die erop neerkomen dat de invloed van het inkomen op de gemiddelde levensduur groter is dan tot nu toe werd aangenomen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen. Voor dit risico heeft het fonds voor actieve deelnemers een herverzekering bij Zwitserleven afgesloten. Omdat deze verzekering een hoog eigen behoud ($\approx$ eigen risico) kent, draagt het fonds een flink deel van dit risico zelf. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. Bij relatief kleine fondsen kan het sterfteresultaat van jaar tot jaar behoorlijk fluctueren. Eén overlijdensgeval van een actieve deelnemer meer of minder kan van grote invloed zijn op het resultaat. Gezien de resultaten in de voorgaande jaren geeft het resultaat in 2013 naar de mening van de adviserende actuaris echter geen aanleiding om te veronderstellen dat er onvoldoende prudent wordt gereserveerd voor het nabestaandenpensioen. In geval van extreem veel overlijdensgevallen zal de stop-loss herverzekering een deel van de schade uitkeren.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds geen premie meer ontvangt voor deelnemers die arbeidsongeschikt zijn geworden en een pensioen moet uitkeren aan deelnemers die arbeidsongeschikt zijn geworden. Voor dit risico heeft het fonds een herverzekering bij Zwitserleven afgesloten. Omdat ook deze verzekering een hoog eigen behoud kent, draagt het fonds een flink deel

van dit risico zelf. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat.

Het pensioenfonds wordt pas geïnformeerd over de deelnemers die ziek zijn op het moment dat zij ook daadwerkelijk arbeidsongeschikt zijn. Een deelnemer is arbeidsongeschikt na twee jaar ziekte. Hierdoor loopt het fonds het risico dat er nog zieke werknemers zijn in de afgelopen twee jaar voorafgaande aan het boekjaar, aan wie het pensioenfonds premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid moet verlenen en een arbeidsongeschiktheidspensioen moet uitkeren. Met ingang van 2008 is een bedrag in de voorziening opgenomen dat rekening houdt met dit risico. Deze voorziening is gelijk aan twee jaar de risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico. Elk jaar zal de nieuwe risicopremie voor het jaar worden toegevoegd, terwijl de reservering van twee jaar ervoor vrijvalt. De werkelijke schade en de vrijval worden via het resultaat verwerkt.

Renterisico

Wanneer de looptijd van de beleggingen van het fonds niet gelijk is aan de looptijd van de verplichtingen, is er sprake van een gevoeligheid van het fonds voor rentewijzigingen. Als de rente daalt of stijgt, zal deze wijziging een groter gevolg hebben voor de verplichtingen dan voor de bezittingen, of andersom. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen (meer zekerheid) en nadelen (minder zeker rendement) van meer of minder duration matching af ten opzichte van alternatieve strategieën. Hierbij speelt ook de visie van de beleggingscommissie over de waarschijnlijkheid van een rentedaling of –stijging een belangrijke rol. Naast de gemiddelde duration van de totale bezittingen en verplichtingen, wordt ook gekeken naar de verdeling van de kasstromen over de tijd, zodat er inzicht bestaat in het zogenaamde curverisico. Dit risico is echter niet volledig afgedekt omdat de voordelen van de hiervoor benodigde instrumenten tot nu toe niet opwegen tegen te nadelen.

Een belangrijk risico dat zich heeft gemanifesteerd op het rentevlak, is zijn de wijzigingen die DNB heeft doorgevoerd (zie *Tactisch beleggingsbeleid*). Het is niet mogelijk het renterisico dat tegen een gemiddelde rente wordt gewaardeerd, af te dekken op de financiële markten. Daarom wordt het afdekken van het renterisico nu gebaseerd op de marktrente en niet op de rente waarmee de verplichtingen contant moeten worden gemaakt. Hierdoor zal het verschil tussen de afdekking aan de bezittingenkant en de variaties aan de verplichtingenkant dus in de toekomst verder toenemen. Het hanteren van een ultimate forward rate introduceert het politieke risico dat de hoogte van deze ultimate forward rate in de toekomst wordt aangepast. In de wetsvoorstellen die momenteel voorliggen, wordt er inderdaad alweer een wijziging van de bepaling van de UFR aangegeven waardoor deze in de toekomst zal dalen en dus de verplichtingen stijgen terwijl hier geen mogelijkheid voor afdekking tegenover staat.

Valutarisico

De verplichtingen van het pensioenfonds luiden in euro's. Wanneer een deel van de beleggingen wordt gewaardeerd in andere valuta, bestaat het risico dat schommelingen in de valutakoersen tot positieve of negatieve resultaten leiden. Het grootste risico op dit vlak betreffen de aandelenbeleggingen in US dollars omdat dit de grootste post is in buitenlandse valuta. Een mechanisme waarmee dit risico kan worden afgedekt is gevonden in de vorm van valutatermijntransacties. Ook de beleggingen die noteren in Renminbi (de Chinese munt) worden als US dollar risico beschouwd vanwege de koppeling van de koers van deze munt aan die van de dollar. Vanaf het vierde kwartaal in 2011 wordt hetzelfde mechanisme gebruikt om het valutarisico van de beleggingen in Britse ponden en Japanse yens te mitigeren, omdat dit na de beleggingen in Amerikaanse dollars de meest omvangrijke beleggingen betreft. De beleggingscommissie bepaalt voor welke percentage deze risico's worden afgedekt. De resterende risico's veroorzaakt door beleggingen in andere valuta worden vooralsnog geaccepteerd.

Monitoring

Op de meeste plaatsen waar in het beleggingsbeleid van het EPF wordt gesproken over risico's, wordt dit in verhouding tot de te verwachten opbrengsten beschouwd. Daarbij wordt echter steeds aangegeven dat dit slechts kan voor zover het maximaal te nemen risico niet wordt overschreden. Naast het vooraf bepalen welke combinatie van beleggingen binnen de risicoruimte passen, wordt tevens achteraf steeds gemeten of deze risicoruimte daadwerkelijk niet is overschreden, opdat corrigerende maatregelen kunnen worden genomen als dit onverhoopt toch het geval zou zijn.

Het monitoren van risico's begint met het vastleggen van een acceptabel risico dat mag worden genomen, maar niet worden overschreden. Dit wordt gedaan middels een ALM studie, die minimaal eens per drie jaar wordt uitgevoerd. Op basis van het hierin vastgestelde risicobudget wordt onder andere een beleggingsmix (inclusief mate van afdekking van het renterisico) vastgesteld die als voorbeeld kan dienen van een mogelijke beleggingsmix die zich binnen de risicoruimte bevindt. Omdat de actuele economische situatie echter tot het inzicht kan leiden dat per eenheid risico een hoger rendement kan worden behaald in bepaalde beleggingscategorieën, wordt in het strategisch beleid vaak voor een andere beleggingsmix en/of mate van afdekking van het renterisico gekozen. Vooraf wordt bepaald of deze beleggingsmix niet tot een te hoog risico zal leiden en tenminste eens per drie maanden wordt achteraf gemeten of de risicoruimte inderdaad niet wordt overschreden. Over het boekjaar 2013 is vastgesteld dat deze risicoruimte op geen enkel moment is overschreden.

Momenteel wordt als risicomaatstaf het vereist eigen vermogen gehanteerd, hetgeen wordt berekend volgens de hiervoor voorgeschreven methode. Door steeds te controleren of het vereist eigen vermogen dat hoort bij de actuele beleggingen niet hoger is dan het vereist eigen vermogen dat hoort bij de beleggingsmix die volgt uit de ALM studie, wordt geverifieerd dat de maximale risicoruimte niet wordt overschreden. Deze pragmatische invulling is gekozen omdat de berekeningen die hiervoor nodig zijn toch al eens per kwartaal moeten worden uitgevoerd voor de rapportages die het fonds aan DNB moet opleveren.

Toekomstparagraaf

Herstelplannen

Begin 2013 heeft het fonds een aangepast (oorspronkelijk in 2010) korte en lange termijn herstelplan opgesteld en ingediend bij de toezichthouder. Het vermogensherstel wordt gerealiseerd door:

- de beleggingen meer in lijn te brengen met de voorbeeld beleggingsmix, teneinde een hoger rendement te realiseren
- extra stortingen door de sponsor in de jaren dat de dekkingsgraad lager is dan 110%
- het niet of beperkt toekennen van toeslagen. Het bestuur heeft voor 2013 besloten geen toeslagen te verlenen en verwacht op grond van de continuïteitsanalyse een toeslagrealisatie van ongeveer 75%
- een premieverhoging

Het bestuur heeft besloten voor 2013, net als voor de periode 2010 tot en met 2012, een vaste premie voor de basisregeling af te spreken met de werkgever. Deze zal kostendekkend zijn en in beperkte mate bijdragen aan het herstel. Alle maatregelen zorgen er voor dat het pensioenfonds de nominale pensioenen zal kunnen blijven betalen, echter door geen of beperkte toeslag neemt de reële waarde van de pensioenen wel af.

Met de aanwezige dekkingsgraad van 109,2% was de werkelijke dekkingsgraad lager dan de 119,9% in het herstelplan. De dekkingsgraad per 31 maart 2014 bedroeg 114,3%. Daarmee was de dekkingsgraad boven de minimale vereiste van 104,1% en nog onder de vereiste dekkingsgraad van 115,4% en heeft het fonds een reservetekort.

Beleggingen

Verder herstel van de dekkingsgraad zal, naast de bijstorting van de werkgever per 1-1-2014, van de beleggingen moeten komen. Deze bijstorting zal iets meer dan 9 mln Euro bedragen. Deze is verschuldigd per 1-1-2014 en zal worden voldaan in drie gelijke termijnen per augustus 2014, maart 2015 en maart 2016 (op voorwaarde dat de fusie met het HPPF doorgang vindt). Als de rente zou gaan stijgen en de afdekking van het renterisico lager dan 100% kan worden gehouden, zal dit een behoorlijke bijdrage kunnen leveren aan het toekomstige beleggingsrendement en de dekkingsgraad. Hier staat natuurlijk wel het risico tegenover dat de rente verder zou kunnen dalen, wat ten koste van het beleggingsresultaat en de dekkingsgraad zal gaan. Omdat de verhouding tussen risico en rendement ongunstig wordt beoordeeld voor beleggingen in aandelen, zal er waarschijnlijk de komende tijd relatief weinig belegd worden in aandelen. Daarom is er dus weinig extra rendement te verwachten. Na de fusie met het HPPF zal het beleggingsbeleid moeten worden gebaseerd op de uitgangspunten die het bestuur van het gefuseerde stelt. De werkstroom vermogensbeheer zal een voorstel voor een missie en visie aan het bestuur presenteren, welke de basis moet vormen voor het toekomstige beleggingsbeleid.

Dit beleid zal mede gebaseerd worden op een nieuwe ALM studie voor het gefuseerde fonds. Hierbij zal hoogstwaarschijnlijk een afbouwend risico worden verwerkt, omdat de werkgever heeft besloten geen nieuwe deelnemers meer in de DB regeling aan te melden. Dat zal leiden tot lagere te verwachten beleggingsopbrengsten. Daarnaast neemt op termijn de premiestroom sterk af, wat ook een negatieve invloed zal hebben op de dekkingsgraad. Beide trends waren al ingezet binnen het EPF en zullen ook na de fusie hun invloed doen gelden.

Zoals in de beleggingsparagraaf is toegelicht, wordt het tactisch beleggingsbeleid vooral bepaald door de verhouding tussen de verwachte rendementen en de verwachte risico's van de verschillende vermogenscategorieën. De beleggingscommissie ziet, behalve een stijgende rente, vooralsnog weinig beleggingscategorieën waarin de risico-rendementsverhouding gunstig genoeg is om een risicovolle belegging te rechtvaardigen. Mede hierdoor is het percentage vastrentende waarden in de beleggingsportefeuille relatief groot. Om hierbinnen toch een bepaalde diversificatie te bereiken, is in mei 2014 een belegging van circa 30 mln. euro gedaan in Nederlandse hypotheek. Deze belegging vindt plaats via het Aegon Dutch Mortgage fund. Het merendeel van deze hypotheek valt onder het garantiestelsel en betreft hypotheek waarop regelmatige aflossing dient plaats te vinden. Hierdoor is het risico beperkt. Het rendement is echter wel aanzienlijk groter dan op andere risico-arme vastrentende beleggingen doordat de markt is verstoord doordat banken niet bereid zijn om meer leningen op hun balans te nemen.

Zowel de perceptie van de economie als de waardering van aandelen lijkt sterk beïnvloed te zijn door de overheidsstimuleringen en de acties van centrale banken. Dit is echter geen fundamentele verbetering, waardoor momenteel zowel positieve als negatieve scenario's voor de nabije toekomst mogelijk zijn. Met de gestegen koers / winst verhoudingen in 2013 is de risico / rendement verhouding voor de toekomst verder verslechterd. Voorlopig zal het beleggingsbeleid dan ook eerder gericht zijn op het vermijden van risico's dan op het ten koste van risico's zoeken van een hoger rendement. Hiermee wordt in feite het beleid van de afgelopen jaren voortgezet.

Het niet geheel afdekken van het renterisico heeft in 2013 een positieve invloed op het beleggingsresultaat gehad. Ondanks de gestegen rente wordt de kans dat op iets langere termijn de rente stijgt hoger ingeschat dan de kans dat de rente nog verder daalt. Ook als op korte termijn de rente onverhoopt zou dalen, zijn er voldoende fundamentele redenen om te verwachten dat deze op iets langere termijn weer zal stijgen. Overigens is op het moment van schrijven van dit jaarverslag bekend dat de rente in de eerste maanden van 2014 is gedaald.

Vanuit het tactisch beleggingsbeleid zal de visie op de economie en de verschillende beleggingscategorieën steeds worden bijgesteld en zullen risico's worden genomen als deze verantwoord zijn en in een juiste verhouding tot verwachte hogere rendementen zullen leiden. Andere risico's zullen worden vermeden als er onvoldoende redenen zijn om een hoger rendement te verwachten. Hierbij is er wel een extra element dat zal worden meegewogen ten opzichte van eerdere jaren: Vanwege de voorgenomen fusie worden alleen significante wijzigingen in de beleggingsportefeuille aangebracht wanneer hiervoor zwaarwegende argumenten worden gezien. Bij afwezigheid van dit soort argumenten zullen de beleggingen ongewijzigd worden gelaten om het uiteenlopen van de dekkingsgraden in aanloop naar de fusie niet onnodig sterk te laten zijn.

Fusie met het Pensioenfonds HP Nederland

Nadat de OR en de werkgever eind september overeenstemming hadden bereikt over een nieuwe pensioentoezegging zijn de besturen van het EDS Pensioenfonds en het Pensioenfonds HP Nederland het fusieproces gestart. In december 2013 hebben beide besturen dit in een fusieverklaring formeel vastgelegd. In een vijftal werkstromen, te weten Communicatie, Actuarieel, Vermogensbeheer, Administratie en Juridisch en Governance is hard gewerkt aan het uitwerken van alle facetten om de fusie daadwerkelijk op 1 juli 2014 te laten plaatsvinden.

Dit jaarverslag is dan ook laatste van het zelfstandig opererende EDS Pensioenfonds.

Utrecht, 12 juni 2014

Stichting EDS Pensioenfonds

Het bestuur

JAARREKENING 2013

Balans

Staat van baten en lasten

Kasstroomoverzicht

Toelichting behorende tot de jaarrekening

Balans

De tussen haakjes geplaatste nummers verwijzen naar de toelichting.

(bedragen in duizenden € na resultaatbestemming)

		31-12-2013	31-12-2012
ACTIVA			
Aandelen		53.011	68.669
Vastrentende waarden		257.146	248.972
Overige beleggingen		11.747	10.539
Derivaten		439	305
Liquide middelen		183	212
Beleggingen voor risico pensioenfonds	(1)	322.526	328.697
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	45.156	41.943
Vorderingen en overlopende activa	(3)	6.139	3.510
		373.821	374.150
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	27.471	23.012
Voorziening pensioenverplichtingen	(6)	300.097	308.251
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	(7)	45.156	41.943
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	1.097	944
		373.821	374.150
Nominale dekkingsgraad (%)	(5)	109,2	107,5

Staat van baten en lasten

De tussen haakjes geplaatste nummers verwijzen naar de toelichting.

(bedragen in duizenden €)		2013	2012
Baten			
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	(9)	13.119	18.750
Premiebijdragen risico deelnemers	(10)	2.385	2.610
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(11)	-9.631	31.161
Beleggingsresultaten risico deelnemers	(12)	1.525	4.001
Overige baten en lasten	(13)	-3	-40
		7.395	56.482
Lasten			
Pensioenuitkeringen	(14)	-5.166	-4.864
Herverzekeringen	(15)	11	595
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	(16)	-838	-758
Saldo overdrachten van rechten	(17)	-1.187	-6.262
Saldo overdracht van rechten risico deelnemers	(18)	-561	-2.182
Herverzekering risico deelnemers	(19)	-136	-157
Mutatie pensioenvoorziening risico deelnemers	(20)	-3.213	-4.272
Mutatie technische voorziening:	(21)		
• Pensioenopbouw		-7.943	-7.912
• Rentetoevoeging		-1.084	-4.369
• Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		6.090	5.636
• Wijziging rekenrente		10.848	-19.741
• Wijziging door overdracht van rechten		1.409	7.201
• Wijziging sterftegrondslagen		-2.092	-2.473
• Overige mutaties		926	425
		8.154	-21.233
		-2.936	-39.133
Saldo van baten en lasten		4.459	17.349
Bestemming saldo:			
Bijgeboekt bij de algemene reserve		4.459	17.349
		4.459	17.349

Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden €)

	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	15.071	24.028
Ontvangen waardeoverdrachten	-	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-5.270	-4.865
Betaalde waardeoverdrachten	-3.089	-6.523
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	506	-
Betaalde premies herverzekering	-192	120
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-870	-798
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	6.156	11.962
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	142.088	80.321
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	6.738	5.526
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen	-152.166	-101.372
Uitkering/afoming LDO	-	2.000
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-102	-47
Overige	-	-787
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-3.442	-14.359
Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen	-	1.103
Mutatie liquide middelen	2.714	-1.294
Stand per 1 januari	1.987	3.281
Stand per 31 december	4.701	1.987
	2.714	-1.294

* De stand van de liquide middelen ultimo van het jaar betreft het saldo van de stand van de liquide op de betaalrekening van het fonds (4,518), op de balans gepresenteerd onder de vorderingen en overlopende activa en het saldo van de beleggingrekeningen van het fonds (183), op de balans gepresenteerd onder de beleggingen voor risico van het pensioenfonds.

Toelichting behorende tot de jaarrekening

1. Inleiding

Stichting EDS Pensioenfonds is opgericht in 2000 en statutair gevestigd te Utrecht. De stichting heeft ten doel het verlenen of doen verlenen van pensioenen en/of andere uitkeringen aan werknemers of gewezen werknemers van de werkgever en aan hun echtgenoten, dan wel degenen met wie zijn een duurzaam gezamenlijke huishouding voeren of hebben gevoerd en met wie geen bloed- of aanverwantschap in de eerste graad bestaat en aan hun kinderen en pleegkinderen, een en ander overeenkomstig de bepalingen in de statuten en het reglementen van het pensioenfonds.

2. Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Het bestuur heeft op 12 juni 2014 de jaarrekening vastgesteld.

3. Algemene grondslagen

(a) Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen het pensioenfonds toebehoren en de waarde van deze voordelen betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

(b) Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

(c) Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt inschattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

(d) Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

(e) Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

4. Specifieke grondslagen

(f) Beleggingen

(f.1) AEGON beleggingsfondsen

De beleggingen in participaties van AEGON beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de intrinsieke waarde van de participatie. Deze waarde wordt elke dag dat de Nederlandse beurs open is vastgesteld. De marktwaarde van de onderliggende beleggingen vindt plaats tegen beurskoers of, bij gebrek daaraan, tegen taxatiewaarde aan de hand van het meest actuele jaarbericht of andere recente informatie. De waardering van de beleggingen wordt bepaald aan de hand van gegevens die door een onafhankelijke partij worden aangeleverd. Voor de onderliggende beleggingen die niet-beursgenoteerd zijn, wordt de waardering vastgesteld op basis opgaven van een onafhankelijke derde of indien niet voorhanden op basis van interne modellen welke jaarlijks door de externe accountant worden getoetst. De marktwaardebepaling van een hypotheek geschiedt door de toekomstige contractuele kasstromen te verdisconteren, rekening houdend met vervroegde aflossingen van de klant. De alternatieven worden gewaardeerd op basis van informatie welke van de beheerder van de onderliggende fondsen wordt verkregen.

(f.2) ING beleggingsfondsen

De beleggingen in participaties van ING beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatste bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fonds managers.

(f.3) Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De niet beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd op intrinsieke waarde omdat er geen beursnoteringen zijn voor deze fondsen, die de actuele waarde per balansdatum benadert.

(f.4) Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

(f.5) Overige beleggingen

De overige beleggingen worden gewaardeerd op basis van reële waarde, met inachtneming van de voor de belegging gangbare maatstaven.

(f.6) Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme waarderingsmodellen.

(f.7) Classificatie beleggingsfondsen

Indien er sprake is van beleggingen in beleggingsfondsen worden deze beleggingsfondsen geclassificeerd onder de rubriek waarin beoogd wordt te beleggen.

(f.8) Securities lending

Het fonds heeft geen actief securities lending beleid. Binnen de beleggingsfondsen van Aegon wordt indirect gebruik gemaakt van Securities Lending en Collateral Management met als doel een effectieve en efficiënte uitvoering van het beleggingsbeleid binnen deze fondsen mogelijk te maken.

(g) Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden.

(h) Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment dat hiervan een redelijke en onderbouwde inschatting is te maken door de actuaris van het fonds of de herverzekeraar.

(i) Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van de verwachte oninbaarheid.

(j) Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen de banktegoeden. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

(k) Technische voorziening

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde

nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per ultimo boekjaar.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- ***Financieringsmethodiek:***

Stortingskoopsommen (dit betekent dat de netto technische voorziening op elk moment gelijk is aan de contante waarde van de verkregen pensioenverplichtingen).

- ***Overlevingsgrondslagen***

Prognosetafel AG2012-2062, met leeftijd- en inkomensafhankelijke correctiefactoren 2012 van Mercer o.b.v. inkomensklasse "hoog" (2012: sterftেকanscorrectiefactoren 2010 van Mercer).

- ***Gehuwdheidsfrequenties***

Elke (gewezen) deelnemer die de pensioendatum nog niet heeft bereikt, wordt per de berekeningsdatum als gehuwd beschouwd. Vanaf de pensioendatum worden de berekeningen afgestemd op de feitelijke burgerlijke staat.

- ***Leeftijdsverschil man-vrouw***

De man wordt verondersteld 3 jaar ouder te zijn dan zijn vrouwelijke partner.

- ***Rekenrente***

Rentetermijnstructuur per 31 december 2013 als gepubliceerd door De Nederlandsche Bank. In deze rentetermijnstructuur is middeling over de laatste drie maanden van 2013 toegepast en is rekening gehouden met de Ultimate Forward Rate.

- **Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen**

5% van de voorziening van uitgesteld nabestaandenpensioen bij uitgesteld ouderdomspensioen.

- **Arbeidsongeschiktheid**

De contante waarde van de vrijgestelde pensioenopbouw is voor 100% opgenomen in de VPV. Tevens is in de voorziening een reservering opgenomen voor het 2-jaars uitlooprisico (IBNR).

- **Toekomstige uitvoeringskosten**

Ter dekking van toekomstige uitvoeringskosten is in de TV een opslag van 2,7% opgenomen.

(l) Voorziening voor risico van deelnemers

Dit betreft de verplichtingen uit hoofde van de beschikbare-premieregeling voor deelnemers. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. De voorziening voor rekening en risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen risico deelnemers.

(m) Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

(n) Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

(o) Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

(p) Premiebijdragen

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen.

(q) Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. Indirecte beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten. Directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

(r) Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

(s) Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

(t) Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen. In beginsel vindt toerekening plaats op basis van kasstromen.

(u) Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Toelichting balans

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

(bedragen in duizenden €)

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Derivaten	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Stand per 1 januari 2013	68.669	248.972	10.539	305	328.485
Aankopen/verstrekkingen	11.000	141.396	-	-	152.396
Verkopen/aflossingen	-36.000	-105.169	-	-1.151	-141.169
Lopende rente	-	599	-	-	599
Waardeverschillen	9.342	-28.652	1.208	1.285	-18.102
	53.011	257.146	11.747	439	322.343
Liquide middelen					183
Stand per 31 december 2013					322.526
Effectendebiteuren/-crediteuren					-5
					322.521

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR
Stand per 1 januari 2012	60.243	214.459	9.885	284.587
Aankopen/verstrekkingen	-	100.412	-	100.412
Verkopen/aflossingen	-	-80.658	-	-80.658
Lopende rente	-	-194	-	-194
Waardeverschillen	8.426	14.953	654	24.033
	68.669	248.972	10.539	328.180
Liquide middelen				212
Positie derivaten				305
Stand per 31 december 2012				328.697
Effectendebiteuren/-crediteuren				-7
				328.690

Aandelen	31-12-2013	31-12-2012
Mature markets	43.590	63.348
Emerging markets	9.421	757
BRIC landen	-	848
Overige vorderingen	-	2.723
Liquiditeiten *	-	993
	53.011	68.669

* Deze liquiditeiten behoren tot de beleggingsfondsen.

Vastrentende waarden	31-12-2013	31-12-2012
Obligaties	208.093	198.825
Credit funds	7.443	41.017
Lopende Rente	4.753	4.155
Debt funds / Overheid	20.535	-
Debt funds/ Cash	16.322	-
Overig **	-	4.975
	257.146	248.972

** Deze waarde bestaat volledig uit het fonds AEAM Long Duration Overlay

Overige beleggingen	31-12-2013	31-12-2012
Hedge funds	11.747	10.539

Derivaten	31-12-2013	31-12-2012
Valutatermijncontracten	439	305

Valutainstrumenten

Gekocht		Verkocht			
valuta	bedrag	valuta	bedrag	Expiratiedatum	Waarde per 31-12-2013
EUR	24.792			16/01/2014	
		GBP	2.088	16/01/2014	-18
		JPY	336.500	16/01/2014	125
		USD	26.897	16/01/2014	332
Totaal					439

Dit betreft de derivatenposities die het pensioenfonds laat aan/verkopen door de vermogensbeheerder teneinde het valutarisico ten opzichte van de benchmark te verkleinen. Renteswaps binnen het LDO fund zijn gepresenteerd als onderdeel van de belegging in het beleggingsfonds

Methodiek bepaling marktwaarde

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingsniveaus:

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

Per 31 december 2013	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR
Aandelen	-	53.011	-	53.011
Vastrentende waarden	212.846	44.300	-	257.146
Derivaten	-	439	-	439
Overige beleggingen	-	-	11.747	11.747
	212.846	97.750	11.747	322.343

Per 31 december 2012	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
	EUR	EUR	EUR	EUR
Aandelen	-	68.669	-	68.669
Vastrentende waarden	202.980	45.992	-	248.972
Derivaten (inclusief schuldpositie)	-	305	-	305
Overige beleggingen	-	-	10.539	10.539
	202.980	114.966	10.539	328.485

Alle beleggingen van de stichting worden gewaardeerd op marktwaarde.

De marktwaarde van alle aandelen (ING) (L) Institutional Global Enhances, (L) Invest-GT China-I en JP Morgan Class C-A Eur) worden gewaardeerd op intrinsieke waarde omdat er geen beursnoteringen zijn voor deze fondsen.

De marktwaarde van de vastrentende waarden wordt, waar mogelijk, bepaald aan de hand van de gepubliceerde ultimokoersen.

De beleggingsfondsen AEAM European Credit Fund, AEAM Long Duration Overlay en ING (L) Liquid-EUR B Cap zijn fondsen die niet beursgenoteerd zijn. De beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen marktwaarde van de onderliggende beurskoersen of, bij gebrek daaraan, tegen taxatiewaarde aan de hand van het meest actuele jaarbericht of andere recente informatie. De waarderingen worden aangeleverd door onafhankelijke partijen.

Securities lending

Binnen het mandaat van de AEAM beleggingsfondsen wordt indirect gebruik gemaakt van securities lending met als doel een effectieve en efficiënte uitvoering van het beleggingsbeleid mogelijk te maken. Binnen deze fondsen mag maximaal 100 procent van de waarde worden uitgeleend. De transacties worden vrijwel uitsluitend aangegaan met partijen op basis van standaardcontracten die zijn ontwikkeld door belangenorganisaties. De aan securities lending verbonden risico's, zullen zoveel mogelijk worden beperkt door enerzijds strenge eisen te stellen aan de kredietwaardigheid van de betreffende tegenpartij, waarbij er gewerkt wordt met een gelimiteerde lijst van toegestane tegenpartijen en anderzijds het vragen van zekerheden van de partijen aan wie de financiële instrumenten worden uitgeleend.

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	Aandelen	Vast- rentende waarden	Onroerend goed	Overige beleggingen	Liquide middelen	Totaal
Stand per 1-1-2012	9.171	24.494	51	2.954	1.001	37.671
Reclassificatie 1-1-2012	7	-22	-	15	-	-
Aankopen	1.653	2.877	39	1.161	8.136	13.866
Verkopen/aflossingen	-1.978	-2.769	-46	-350	-7.940	-13.083
Waardeverschillen	1.112	2.173	10	6	-2	3.299
Stand per 31 december 2012	9.965	26.753	54	3.786	1.195	41.753
Nog te verwerken transacties inzake premie december*	-	-	-	-	-	190
Totaal stand per 31-12-2012	9.965	26.753	54	3.786	1.195	41.943
Aankopen	11.131	36.922	21	713	49.159	97.946
Verkopen/aflossingen	-12.611	-29.009	-62	-4.473	-49.352	-95.507
Waardeverschillen	1.380	-416	2	-2	-	964
Stand per 31 december 2013	9.865	34.250	15	24	1.002	45.346
In januari 2013 verwerkte transacties premies december 2012*	-	-	-	-	-	-/-190
Totaal stand per 31-12-2013	9.865	34.250	15	24	1.002	45.156

* Op 31-12-2012 zijn door het pensioenfonds de DC premies voor de maand december overgemaakt naar ING. Deze zijn echter pas op 2-1-2013 door ING verwerkt. Aangezien het premies van 2012 betreft is de storting van december 2012 bij het totaal van de beleggingen voor rekening en risico deelnemers opgeteld en ultimo 2013 weer van deze stand afgetrokken.

3. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2013	31-12-2012
Vordering uit hoofde van herverzekering	1.237	1.628
Beleggingsdebiteuren	319	87
Liquide middelen	4.518	1.775
Overige vorderingen en overlopende activa	65	20
	6.139	3.510

De vordering op de herverzekeraar bestaat voornamelijk (1.055) uit een nog uit te keren winstuitkering. Deze is begin 2014 in de rekening courant van de herverzekeraar verwerkt. Alle overige vorderingen hebben een looptijd die korter is dan 1 jaar.

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen de liquide middelen op R/C rekening van het fonds bij de ING Bank, voor zover deze benodigd zijn voor het doen van de lopende betalingen. De liquide middelen bij de Kas Bank betreffen de saldi van de beleggingsrekeningen van AEGON Investment Management en ING Investment Management en zijn opgenomen onder de beleggingen. Alle voornoemde liquide middelen staan ter vrije beschikking aan het fonds.

4. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2012	5.663
Bestemming saldo van baten en lasten	17.349
Stand per 31 december 2012	23.012
Stand per 1 januari 2013	23.012
Bestemming saldo van baten en lasten	4.459
Stand per 31 december 2013	27.471

5. Nominale dekkingsgraad

De nominale dekkingsgraad van het fonds per 31-12-2013 bedraagt 109,2% (2012: 107,5%).

Nominaal (FTK)	2013	2012
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	107,5%	102,0%
Premie	1,5%	3,6%
Uitkering	0,1%	0%
Toeslagverlening	0,0%	0%
Korting van aanspraken en rechten	0,0%	0%
Beleggingsrendementen (exclusief renteaftdekking)	3,8%	4,6%
Wijziging rentetermijnstructuur vpv	3,9%	-6,6%
Renteaftdekking	-6,7%	4,8%
Overige oorzaken	-0,9%	-0,9%
Dekkingsgraad per 31 december	109,2%	107,5%

Herstelplan

Op basis van de dekkingsgraad per 30 september 2010 heeft het pensioenfonds in 2011 zowel een kortetermijn als een langetermijn herstelplan opgesteld. Hiermee is het eerder in 2009 ingediende herstelplan komen te vervallen. Op grond van het nieuwe herstelplan zou de dekkingsgraad per 31 december 2013 119,9% dienen te bedragen. In werkelijkheid bedraagt deze 109,2%, waarmee een achterstand op het plan bestaat. Deze achterstand is vooral veroorzaakt door de sterk dalende rente in de laatste maanden van 2011, terwijl het renterisico slechts gedeeltelijk was afgedekt.

Uit de in februari 2014 bij De Nederlandsche Bank ingediende evaluatie van het herstelplan blijkt dat, ondanks de opgelopen achterstand, herstel mogelijk is binnen de gestelde termijn.

Solvabiliteit

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen is per 31 december 2013 vastgesteld op 4,1% van de technische voorziening voor risico fonds (2012: 4,3%).

Het vereist eigen vermogen wordt afgeleid uit de per risico benodigde buffer. Deze per risico benodigde buffer is opgenomen in onderstaande tabel. Deze per risico bepaalde buffer wordt vervolgens verminderd met het diversificatie-effect. Dit saldo vormt het Vereist Eigen Vermogen.

De berekening van het vereist eigen vermogen is gebaseerd op de strategische mix per 31 december 2013. Daarbij is het standaardmodel van DNB gehanteerd, inclusief een aanvullende buffer voor actief beheer risico. Onderstaande bedragen zijn weergaven van de evenwichtssituatie.

Risico	31-12-2013	31-12-2012
Renterisico	5.369	3.673
Risico zakelijke waarden	38.795	40.923
Valutarisico	14.404	7.008
Commodities risico (grondstoffenrisico)	-	-
Kredietrisico	1.075	839
Verzekeringstechnische risico's	9.683	12.485
Actief beheer risico	1.896	7.521
Totaal	71.222	72.449
Af: Diversificatie-effect	- 24.991	- 26.019
Vereist eigen vermogen	46.231	46.430

6. Voorziening pensioenverplichtingen

Ontwikkeling van de VPV	2013	2012
Stand begin boekjaar	308.251	287.018
Mutatie voorziening via staat van baten en lasten	-8.154	21.233
Stand einde boekjaar	300.097	308.251

Voorziening pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt:

	31-12-2013	31-12-2012
Actieve deelnemers	94.145	103.990
Pensioengerechtigden*	82.484	77.025
Gewezen deelnemers*	123.468	127.236
	300.097	308.251

*De onderverdeling van de voorziening pensioenverplichtingen voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers zijn in de jaarrekening van 2012 abusievelijk omgedraaid. Deze cijfers zijn in deze jaarrekening aangepast naar de juiste stand ultimo boekjaar 2012.

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenrichtleeftijd van 62 jaar voor alle deelnemers geboren voor 1950 en 65 jaar voor de deelnemers geboren na 1950. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 2% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het jaarsalaris onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf de leeftijd van 18 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een premieovereenkomst.

7. Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

De pensioenregeling voor risico deelnemers is een beschikbare-premieregeling. Deze regeling bestaat uit een excedentpensioenregeling, individuele bijspaarregeling en compensatieregeling.

De ontwikkeling van de voorziening voor rekening en risico van deelnemers is als volgt:

	2013		2012	
Voorziening primo boekjaar		41.943		37.671
Premiebijdragen (werkgevers- en werknemersbijdragen)	2.385		2.610	
Uitgaande waardeoverdrachten*	-529		-1.791	
Rendement**	1.525		4.001	
Premie risicodekkingen	-136		-157	
Overgedragen pensioenverplichtingen*	-32		-391	
Overige baten en lasten	-		-	
Toename boekjaar		3.213		4.272
Voorziening ultimo boekjaar		45.156		41.943

* De post uitgaande waardeoverdrachten betreft zuivere uitgaande waardeoverdrachten ten gevolge van uitdiensttreding. Onder overgedragen pensioenverplichtingen bevinden zich onder andere de kapitalen die overgemaakt zijn naar verzekeraars voor de aankoop van pensioen bij pensioeningang.

** De post rendement (1.525) bestaat voor 964 uit waarderingsverschillen en voor 561 uit dividenduitkeringen en interesttoevoegingen.

8. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2013	31-12-2012
Schulden aan sponsor*	127	205
Belastingen en premies sociale verzekeringen	137	122
Uitkeringen	4	123
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	208	191
Beleggingskosten	89	128
Beleggingscrediteuren	324	94
Overige schulden en overlopende passiva	208	81
	1.097	944

* Betreft door de sponsor teveel betaalde herverzekerings- en DC premies. Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar

Toelichting financiële instrumenten

Algemeen

Het uitvoeren van transacties in financiële instrumenten kan er toe leiden dat Stichting EDS Pensioenfonds (EPF) risico's verkrijgt of overdraagt aan een andere partij. Hierbij moet vooral gedacht worden aan risico's die samenhangen met veranderingen in beurskoersen, rentetarieven, wisselkoersen, debiteurenkwaliteit en liquiditeit. In het kader van de beperking van deze risico's kunnen derivaten en andere instrumenten worden aangewend.

Instrumenten

Voor risicobeheer heeft het bestuur de beschikking over de volgende beleidsinstrumenten:

- ALM-beleid en duration-matching
- Financieringsbeleid
- Premiebeleid
- Toeslagbeleid
- Herverzekeringsbeleid
- Risicobeleid alternatieve beleggingen
- Risicobeleid ten aanzien van uitbesteding

Welke beleidsinstrumenten het bestuur op welke manier hanteert, wordt bepaald op basis van uitvoerige analyses van de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de verplichtingen en de ontwikkelingen op de financiële markten. Voor deze analyses worden onder andere Asset-Liability Management-studies (ALM) gebruikt. Een ALM-studie analyseert de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

Mede op basis van de meest recente ALM studie stelt het bestuur beleggingsrichtlijnen vast waarop het door het fonds uit te voeren beleggingsbeleid wordt gebaseerd. De beleggingsrichtlijnen zetten uiteen binnen welke grenzen en normen het beleggingsbeleid moet worden uitgevoerd, en richten zich op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)risico's. Wanneer de marktomstandigheden daartoe aanleiding geven, kan ook tussentijds door het bestuur worden bepaald de beleggingsrichtlijnen aan te passen. De beleggingsrichtlijnen zijn verwoord in de verklaring beleggingsbeginselen. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van derivaten die worden toegelicht in voornoemde verklaring.

Marktrisico

Marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. De beleggingsdoelstellingen bepalen de strategie die het pensioenfonds volgt ten aanzien van het beleggingsrisico. In de dagelijkse praktijk ziet de beleggingscommissie toe op het marktrisico conform de binnen het pensioenfonds aanwezige beleidskaders en de beleggingsrichtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de beleggingen van de aandelen naar regio weergegeven:

	31 december 2013	31 december 2012
	* € 1000	* € 1000
Noord Amerika	22.996	37.237
Europa	11.849	18.620
Azië	17.493	9.120
Oceanië (Pacific)	553	2.699
Anderen	121	0
Liquiditeiten in aandelenbeleggingen	n.v.t.	993
Afrondingsverschillen	-1	-
Totaal	53.011	68.669

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Een maatstaf voor het meten van eerste orde rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen.

Balanswaarde	31 december 2013	31 december 2012
Duration van de vastrentende waarden (voor derivaten)	13,9	13,0
Duration van de vastrentende waarden (na derivaten)	13,9	16,2
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	17,7	19,0
Percentage vastrentende waarden van het totale vermogen	80,1%	76,3
Mate van afdekking van het renterisico (van verplichtingen)	59%	66%

Dit jaar is de duration van de vastrentende waarden voor en na derivaten gelijk, omdat er geen derivaten (in de vorm van het Aegon LDO fonds) meer zijn aangehouden per eind 2013. De omvang en duration van de vastrentende waarden zelf was afdoende om de gewenste circa 60% van het renterisico af te dekken.

Indien op balansdatum de duration van de beleggingen afwijkt van de duration van de verplichtingen is er sprake van een niet volledige afdekking van het renterisico. Als het afdekkingspercentage lager is dan 100% en de rente stijgt, zal de waarde van beleggingen minder snel dalen dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), met als gevolg dat de

dekkingsgraad zal stijgen. Als onder dezelfde omstandigheden echter de rente daalt, zal de dekkingsgraad dalen.

Het beleid van het fonds is gericht op het bewust gebruik maken van deze consequenties. Wanneer de beleggingscommissie van mening is dat de kans op een rentedaling groter is dan de kans op een rentestijging, zal voor een hoge afdekking worden gekozen. Als de beleggingscommissie van mening is dat de kans op een rentedaling kleiner is dan de kans op een stijging van de rente, zal voor een dekking lager dan 100% worden gekozen. Wanneer de beleggingscommissie een onvoldoende geprononceerde mening heeft, zal een afdekking tussen de 100% en de dekkingsgraad worden aangehouden. Op langere termijn is het mogelijk de looptijd van de obligatieportefeuille aan te passen.

De vastrentende waarden (exclusief cash), uitgesplitst naar looptijd, zijn als volgt:

	31 december 2013
	* € 1000
Staatsobligaties (15,3 jaar)	212.842
Emerging Market Debt (0,6 jaar)	20.756
Asset Backed Securities (0,8 jaar)	15.424
Credits (4,2 jaar)	8.072
Overige	52
Totaal	257.146

	31 december 2012
	* € 1000
Staatsobligaties (14,9 jaar)	202.980
Bedrijfsobligaties (4,2 jaar)	8.460
Geldmarktfonds (0,2 jaar)	32.557
LDO fonds (172,8 jaar)	4.975
Totaal	248.972

Valutarisico

Het hedge fund of funds heeft binnen het fonds de valutarisico's afgedekt. In de aandelenfondsen zijn de valutarisico's echter niet afgedekt. Het grootste deel van het valutarisico in het wereldwijde fonds is bepaald door de aandelen die in dollars of aan de dollar gerelateerde valuta noteren. Daarnaast vertegenwoordigen ook de beleggingen in Engelse ponden en Japanse yens relatief significante valutarisico's. Eind 2013 wordt iets meer dan 7% van de beleggingsportefeuille belegd buiten de eurozone. Deze circa €23 mln zijn verdeeld in €2,9 mln aan Amerikaanse dollars, €1,4 mln aan Engelse ponden, €0,7 mln Japanse yens en €18 mln in overige valuta. Het valutarisico op de Amerikaanse dollar is per eind 2011 voor 70% afgedekt, dat van de gerelateerde valuta (Chinese renminbi) voor 50% en de Engelse ponden en Japanse yens eveneens voor 70%. De overige

vreemde valuta zijn verdeeld over vele munten, zoals Hong Kong dollar, Zwitserse franken, Canadese en Australische dollars, Zweedse en Noorse kronen etcetera. Behalve de hong kong dollar bedraagt ieder van deze valuta minder dan 1% van het fondsvermogen en dit valutarisico is bewust niet afgedekt.

In de onderstaande tabel wordt aangegeven wat de waarde van de beleggingen in vreemde valuta is, uitgedrukt in Euro's, na afdekking door middel van valutaderivaten in de fondsen.

	31 december 2013	31 december 2012
	* € 1000	* € 1000
Waarde niet-afgedekte vreemde valuta	23.252	26.432
Totaal	23.252	26.432

Er dient te worden onderkend dat er een dimensie aan het valutarisico is, dat zich richting systeemrisico ontwikkelt. Als het vertrouwen in de USA als dominante economische machtspartij zou gaan wankelen, hetgeen in 2011 bijna gebeurde, is het onvoldoende om het dollarrisico in de beleggingsportefeuille af te dekken. Deze afdekking zou er weliswaar voor zorgen dat de daling van de dollar wordt opgevangen, maar waarschijnlijk zouden tevens de wereldwijde aandelen en obligatiebeurzen sterk in waarde dalen bij een dergelijke vertrouwenscrisis, terwijl dit risico niet is afgedekt. Op dit moment is er geen manier gevonden om dit risico af te dekken, laat staan voor een aanvaardbare prijs.

Prijrisico

Prijrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Spreiding binnen de portefeuille (diversificatie) kan het prijsrisico dempen. Het prijsrisico kan ook afgedekt worden door gebruik te maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures. Per eind 2013 is de aandelenportefeuille belegd in een wereldwijd gespreid aandelenfonds, het ING (L) Institutional Global Enhanced index van ING en het ING (L) Greater China fonds. Het global fonds belegt evenredig verdeeld over de ontwikkelde markten van de gehele wereld. Het Greater China fonds belegt in China, Hong Kong en Taiwan. De omvang van de emerging markets aandelen bedraagt hiermee ongeveer 4,2% van het totale vermogen. Er is geen sprake van concentratierisico in de aandelenportefeuille omdat deze beleggingen evenredig zijn verdeeld over de gehele wereld en alle sectoren. De staatsobligaties zijn evenredig verdeeld over de enige Europese landen die nog een AAA rating hebben. Aangezien het aantal eurolanden met een AAA rating steeds verder daalt, moet dit langzamerhand als een concentratierisico worden beschouwd. Aan het eind van 2013 zijn de beleggingen in vastrentende waarden meer gediversificeerd dan het jaar hiervoor. Er wordt 6,4% van het belegd vermogen in Emerging market debt belegd, 2,3% in credits en 4,8% in Asset Backed Securities. Begin 2014 is er tevens iets meer dan 9% in een Nederlands Hypothekenfonds belegd. Hiermee is een bepaalde mate van diversificatie bereikt. Het restant wordt vooralsnog verkozen boven een verdere diversificatie die wellicht tot grotere risico's zoals kredietrisico of valutarisico zou leiden.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door alleen zaken te doen met grote Nederlandse marktpartijen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. In de onderstaande tabel wordt de verdeling van de aandelenbeleggingen naar regio weergegeven.

	31 december 2013	31 december 2012
	* € 1.000	* € 1.000
Noord Amerika	22.996	37.237
Europa	11.849	18.620
Azië	17.493	9.120
Oceanië (Pacific)	553	2.699
Anderen	121	0
Liquiditeiten in aandelenbeleggingen	n.v.t.	993
Afronding	-1	-
Totaal	53.011	68.669

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	2013	2012
	In %	In %
AAA	74,1	76,9
AA	9,7	13,2
A	4,9	1,8
BBB	7,6	1,4
BB	0,5	-
B	0,8	-
Geen rating	2,4	-
Andere ratings	-	6,8
Afronding	-	-0,1
Totaal	100	100

De onderverdeling is in 2013 iets anders doordat andere gegevens beschikbaar zijn gekomen van de custodian. De stijging van de categorie BBB komt vooral doordat er nu wordt belegd in een ABS fonds en een EMD fonds.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities, rekening houdend met directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

De volgende zaken zijn van belang met betrekking tot het liquiditeitsrisico:

- Tot het huidige verslagjaar overtreffen de inkomende premies het niveau van de uitkeringen.
- Ultimo 2013 is de belegging in het geldmarktfonds, waarvan dagelijks geld kan worden opgenomen zonder kosten, sterk afgebouwd tot circa driekwart miljoen euro.
- Ultimo 2013 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om een eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.
- Er wordt een liquiditeitsplanning bijgehouden waarin alle geprognosticeerde uitgaven en inkomsten voor het komende jaar zijn opgenomen.

Vanaf 2014 wordt er echter geen premie meer ontvangen en wordt er extra aandacht gegeven aan het beschikbaar hebben van voldoende liquide middelen om de pensioenen en rekeningen te kunnen betalen. De opbrengsten op couponnen van de staatsobligaties zullen in ieder geval voldoende liquiditeiten hiervoor opleveren.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn het langleven-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico. Verschillen tussen waargenomen sterfte en waargenomen arbeidsongeschiktheid enerzijds en de aannames daaromtrent anderzijds, resulteren jaarlijks in een resultaat ten laste of ten gunste van de vermogenspositie van het fonds.

Langleven- en overlijdensrisico

Het belangrijkste actuariële risico is het langlevenrisico. Dit betreft het risico dat deelnemers langer blijven leven dan waarmee bij de bepaling van de technische voorzieningen rekening wordt gehouden. Door gebruik te maken van de meest recente overlevingstafel van het Actuarieel Genootschap en toekomstige sterfte lager in te schatten door gebruik te maken van de generatie-effecten in de tabel, wordt dit risico zo goed mogelijk gemitigeerd.

Het overlijdensrisico betreft het risico dat het fonds meer nabestaandenpensioenen moet toekennen dan waarmee bij de bepaling van de technische voorzieningen rekening wordt gehouden. Een deel van dit risico is verzekerd bij Zwitserleven.

De technische voorzieningen zijn per 31 december 2013 vastgesteld rekening houdend met de verwachte ontwikkeling van de sterftcijfers op basis van de meest recente door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde overlevingstafel (Prognosetafel 2012-2062). Deze overlevingskansen zijn gebaseerd op de gehele Nederlandse bevolking. Omdat de deelnemers van het EPF gemiddeld een relatief hoog inkomen genieten, worden er correctiefactoren per leeftijd toegepast. In 2013 heeft het bestuur, na overleg met de actuaris, besloten de nieuwste correctiefactoren toe te passen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het fonds kent een verzekering van arbeidsongeschiktheidspensioen en een premievrijstellingsregeling bij arbeidsongeschiktheid. Hiervoor wordt door het fonds jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat er meer deelnemers arbeidsongeschikt worden dan waarmee bij de premievaststelling rekening wordt gehouden. Een deel van dit risico is verzekerd bij Zwitserleven.

In de technische voorzieningen is een bedrag opgenomen voor het tweejarig uitlooprisico met betrekking tot arbeidsongeschiktheid. Deze IBNR (incurred but not reported) voorziening is vastgesteld op basis van de risicopremies voor arbeidsongeschiktheid over de laatste twee boekjaren.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in rente, rendement, prijsinflatie, looninflatie, demografie en de ontvangen premie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is.

In de strikte zin is er daarom voor het fonds geen sprake van een risico. Wel kan er gesproken worden over een risico voor de deelnemer: De kans dat er in de toekomst wel of niet een 100% compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling kan worden gegeven in de vorm van een toeslag op de aanwezige rechten. In de pensioenovereenkomst is opgenomen dat er een toeslag ambitie van 75% van de maximale toeslag is. Op basis van het per 30-9-2010 vastgestelde herstelplan is berekend dat naar verwachting 74,4% van de looninflatie voor de actieven, en 76,1% van de prijsinflatie voor de inactieven kan worden gecompenseerd middels toeslag.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles en kwaliteit

geautomatiseerde systemen. Door een frequent overleg met de administrateur wordt zoveel mogelijk toegezien op deze eisen.

Het bestuur wil meer grip krijgen op de eigen organisatie en heeft daartoe in het verleden al een AO/IC handboek (Administratieve organisatie / interne controle) opgesteld.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Er zijn ultimo boekjaar geen langlopende contractuele verplichtingen in het fonds aanwezig.

Aangezien per 1 januari 2013 alle actieve deelnemers naar het HP Pensioenfonds zijn overgegaan is het herverzekeringscontract met Zwitserleven opgezegd.

Toelichting staat van baten en lasten

(bedragen in duizenden €)

9. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

	2013	2012
<u>Werkgeversgedeelte</u>		
Basispremie	8.313	8.752
ANW hiaat	177	146
WIA excedent	265	208
	<u>8.755</u>	<u>9.106</u>
<u>Werknemersgedeelte</u>		
Deelnemersbijdrage basisregeling	1.559	1.641
Koopsompremies	20	156
	<u>1.579</u>	<u>1.797</u>
<u>Overige bijdragen</u>		
FVP-bijdragen	181	167
Additionele storting werkgever*	2.604	7.680
	<u>2.785</u>	<u>7.847</u>
Totaal	13.119	18.750

* In geval de dekkingsgraad per 31 december op marktwaarde lager is dan 110% geldt een bijstortingsverplichting voor de werkgever van 1/3 van het verschil. Deze bijstorting wordt toegerekend aan het daaropvolgende boekjaar. De additionele storting 2013 is derhalve gerelateerd aan de dekkingsgraad per 31 december 2012.

De kostendekkende en feitelijke premies zijn als volgt:

	2013	2012
Kostendekkende premie	8.718	8.848
Feitelijke premie	12.918	18.427

Het verschil tussen de feitelijke premie (12.918, 2012:18.427) en de bovenstaande premieopstelling (13.119, 2012: 18.750) wordt veroorzaakt door een aantal posten die niet in de kostendekkende premie meegenomen zijn en derhalve voor vergelijkingsdoeleinden ook uit de feitelijke premie gelaten worden.

De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:

	2013	2012
Actuarieel benodigd	6.969	7.045
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.053	1.176
Opslag voor uitvoeringskosten	696	627
Totaal	<u>8.718</u>	<u>8.848</u>

In het boekjaar is geen korting verstrekt.

10. Premiebijdragen risico deelnemers

	2013	2012
Bijdrage werkgever in de DC-regeling	1.727	1.940
Bijdrage werknemer in de DC-regeling	658	670
	2.385	2.610

Totale premiebijdragen risico pensioenfonds en risico deelnemers

Bijdrage werkgever	13.086	18.726
Bijdrage werknemer	2.237	2.467
Overige bijdragen	181	167
	15.504	21.360

11. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2013				
Aandelen	-	9.342	-12	9.330
Vastrentende waarden	6.951	-28.652	-125	-21.826
Overige beleggingen	141	1.208	-8	2.825
Derivaten	-	1.285		
Liquide middelen	40	199	-	40
Totaal	7.132	-16.618	-145	-9.631

Type belegging

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2012				
Aandelen	-	8.426	160	8.586
Vastrentende waarden	6.629	14.953	-196	21.386
Overige beleggingen	-	1.207	-12	1.195
Liquide middelen	-6	-	-	-6
Totaal	6.623	24.586	-48	31.161

12. Beleggingsresultaten risico deelnemers

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2013				
Aandelen	525	1.380	-	1.905
Vastrentende waarden	-	-416	-	-416
Overige beleggingen	-	-2	-	-2
Onroerend goed	-	2	-	2
Liquide middelen	36	-	-	36
Totaal	561	964	-	1.525

	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer	Totaal
2012				
Aandelen	702	1.110	-	1.812
Vastrentende waarden	-	2.174	-	2.174
Overige beleggingen	-	5	-	5
Onroerend goed	-	10	-	10
Totaal	702	3.299	-	4.001

13. Overige baten en lasten

	2013	2012
Intrest waardeoverdracht	-11	-35
Uitkeringen DC t.g.v. Pensioenfonds	8	-6
Diverse baten en lasten	-	1
	-3	-40

14. Pensioenuitkeringen

	2013	2012
Ouderdomspensioen	-2.956	-2.852
Tijdelijk ouderdomspensioen	-1.131	-1.029
Nabestaandenpensioen	-892	-834
Wezenpensioen	-73	-77
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-114	-72
	-5.166	-4.864

15. Herverzekeringen

	2013	2012
Premie stop-loss verzekering	-44	-35
Resultaat op verzekering DC	-10	38
Uitkering herverzekering in verband met arbeidsongeschiktheid	129	20
Winstuitkering herverzekering einddatum contract	-64	140
Uitkering herverzekering in verband met overlijden	-	432
	11	595

Het oude herverzekeringscontract met als einddatum 31-12-2011 kent een winstuitkering. Deze is in de boekjaren 2011 en 2012 met inachtneming van het uitlooprisico van de lopende ziektegevallen reeds voor een bedrag van € 1.120.000 ten gunste van het resultaat geboekt. Begin 2014 heeft de herverzekeraar de definitieve winstuitkering vastgesteld op € 1.056.000 en in de rekening courant met het fonds verwerkt. Als gevolg hiervan is in boekjaar 2013 € 64.000 ten laste van het resultaat geboekt. Met ingang van 1 januari 2012 is met dezelfde herverzekeraar een nieuw herverzekeringscontract afgesloten. Aangezien er per 01-01-2014 geen actieve deelnemers meer in het fonds zitten is het herverzekeringscontract beëindigd per 01-01-2014. Er zal geen winstuitkering plaats vinden over de afgelopen 2 jaar van het contract.

16. Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

	2013	2012
Bestuurskosten	-72	-51
Administratiekosten berekend door derden	-377	-312
Accountantskosten	-33	-51
Certificerende actuaire	-14	-12
Adviseerder actuaire	-232	-212
Overige advisering	-70	-52
Contributies en bijdragen	-32	-43
Dwangsommen en boetes	-	-
Overige kosten	-8	-25
	-838	-758

Het fonds heeft geen mensen in dienst. De bestuursleden ontvangen geen bezoldiging voor hun diensten met uitzondering van de voorzitter. Deze kosten worden door de voorzitter rechtstreeks in rekening gebracht bij de werkgever. De werkgever brengt geen kosten in rekening bij het fonds.

Honoraria accountant

2013	KPMG accountants	Totaal
Controle van de jaarrekening	33	33
Overige controle opdrachten	-	-
Belastingadvies	-	-
Andere niet controle diensten	-	-
	33	33

2012	KPMG accountants	Totaal
Controle van de jaarrekening ¹	45	45
Overige controle opdrachten	1	1
Belastingadvies	-	-
Andere niet controle diensten	-	-
Totaal ²	46	46

¹ In het bedrag voor de controle van de jaarrekening 2012 is een onvoorziene afrekening ad EUR 11k opgenomen over 2011.

²Het totaal van de kosten in dit overzicht betreft alleen de kosten die betrekking hebben op diensten uitgevoerd door KPMG. Het totaal van dit overzicht sluit niet aan met de bedragen zoals die onder accountantskosten zijn opgenomen in het overzicht van de pensioenuitvoerings- en administratiekosten. In het overzicht van de pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn ook de kosten van accountants opgenomen welke betrekking hebben op de controle van het beheerd vermogen van het fonds.

17. Saldo overdrachten van rechten

	2013	2012
Overgenomen pensioenverplichtingen	-	-
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.187	-6.262
	-1.187	-6.262

18. Saldo overdrachten van rechten risico deelnemers

	2013	2012
DC overgedragen pensioenverplichtingen	-529	-1.791
DC overdracht in verband met aanwending kapitaal bij overlijden of pensionering	-32	-391
	-561	-2.182

19. Herverzekering risico deelnemers

	2013	2012
DC risicopremie PVI en nabestaandenpensioen	-136	-157

20. Mutatie pensioenvoorziening risico deelnemers

	2013	2012
Beginstand 1/1	41.943	37.671
Eindstand 31/12	45.156	41.943
Mutatie	-3.213	-4.272

21. Mutatie technische voorziening

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorzieningen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale pensioenrechten inclusief risicopremies.

Rentetoevoeging

Dit betreft de toename van de Technische Voorziening als gevolg van de gehanteerde rekenrente.

Onttrekking pensioen uitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Dit betreft het uit de Technische Voorziening vrijgevallen bedrag voor het doen van pensioenuitkeringen en voor administratiekosten.

Wijziging rekenrente

De onder deze post begrepen toevoeging aan de technische voorziening heeft betrekking op de wijziging van de RTS, van 31 december 2012 naar 31 december 2013. In principe steeg voor alle looptijden de rente. De technische voorziening kan worden herleid naar één vast rentepercentage. In 2013 is de gemiddelde marktrente gedaald van 2,52% aan het begin van het jaar naar 2,75% ultimo boekjaar. Als gevolg daarvan daalden de Technische Voorzieningen.

Wijziging door overdracht van rechten

Dit betreft de mutatie van de Technische Voorziening als gevolg van ontvangen en uitbetaalde overdrachtswaarden.

Wijziging sterftegrondslagen

Per 31 december 2013 is overgegaan op de nieuwe sterftekanscorrectiefactoren 2012 van Mercer o.b.v. inkomensklasse hoog. Het effect van dit besluit op de technische voorziening per 31 december 2013 is € 2.092 ten opzichte van de sterftekanscorrectiefactoren 2010 van Mercer o.b.v. inkomensklasse hoog.

Overige mutaties

Hierin is begrepen het resultaat op kansstelsels zoals sterfte en arbeidsongeschiktheid alsmede het resultaat op overige mutaties.

	2013	2012
Sterfteresultaat*	464	-385
Invaliditeit en arbeidsongeschiktheid	771	1.011
Flexibilisering	-100	-201
Overige mutaties**	-209	-
	926	425

* Het sterfteresultaat (464) kan verder worden uitgesplitst in een resultaat langlevensrisico (3) en een resultaat op overlijdensrisico (461).

** De grootste posten in de post overige mutaties betreffen drie individuele correctiemutaties (-140), mutaties met terugwerkende kracht (67), mutaties als gevolg van ontslag (-72) en een correctie opslag voor wezenpensioen op uitgesteld bijzonder partnerpensioen (-87).

OVERIGE GEGEVENS

Resultaatbestemming

Het positieve saldo over 2013 ad € 4.459.000 wordt aan de reserves toegevoegd.

Financiële overeenkomst met verbonden ondernemingen

Het fonds verplicht zich de volgens de pensioenreglementen en eventuele andere reglementen van het fonds in vooruitzichtgestelde pensioenen aan deelnemers of andere rechtverkrijgenden uit te keren, zulks onder voorwaarden van de statuten van het fonds en bedoelde reglementen voor zover de werkgever de hiervoor verschuldigde premies betaalt.

De premies worden door het fonds jaarlijks vastgesteld. Onverminderd het in het pensioenreglement vastgelegde recht van de werkgever om a) een deel van de pensioenpremie op het salaris van de deelnemers in te houden en b) de betaling van pensioenpremies onder bepaalde omstandigheden te staken of te verminderen, worden de premies berekend op de wijze, beschreven in de actuariële en bedrijfstechnische nota (hierna te noemen: ABTN) als bedoeld in de statuten van het fonds.

Indien de dekkingsgraad per de balansdatum minder dan 110 procent bedraagt, zal de pensioenpremie in het volgende jaar worden verhoogd met 1/3 van het mindere.

De premievaststelling wordt gebaseerd op een prognoseberekening waarin rekening wordt gehouden met de gewenste dekkingsgraad alsmede met objectieve inschattingen van de toekomstige aangroei van de verplichtingen, het verwachte beleggingsrendement en de hoogte van de jaarlijkse administratiekosten.

De pensioenpremie voor het basisdeel van de pensioenregeling welke de werkgever jaarlijks aan het fonds verschuldigd is (inclusief het deel dat op de deelnemers wordt verhaald) is voor het verslagjaar 2013 uitgedrukt in een vast bedrag en bedroeg € 9.872.000. Deze pensioenpremie heeft alleen betrekking op de pensioenverplichtingen uit de basisregeling en is derhalve exclusief de premies voor de risico's van het fonds en de premies voor de excedentpensioenregeling. Deze premies worden separaat door de werkgever afgedragen.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting EDS Pensioenfonds te Utrecht is aan Sprenkels & Verschuren B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132 (vanwege het reservetekort).

De vermogenspositie van Stichting EDS Pensioenfonds is naar mijn mening niet voldoende, vanwege het reservetekort.

Amsterdam, 12 juni 2014

drs. Frank Verschuren AAG
verbonden aan Sprenkels & Verschuren

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting EDS Pensioenfonds

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening over 2013 van Stichting EDS Pensioenfonds te Utrecht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting EDS Pensioenfonds per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 12 juni 2014
KPMG Accountants N.V.

W. Teeuwissen RA